European Platform
on Sustainable Urban
Mobility Plans

Részvételi tervezés

A lakosság és az érintett érdekcsoportok aktív bekapcsolása fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozásába

Funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

Ez a kiadvány az Európai Bizottság által társfinanszírozott és a Rupprecht Consult által szervezett **CH4LLENGE – „A Fenntartható Városi Mobilitás-tervezés négy kulcsfontosságú kihívásának kezelése”** európai projekt keretében készült.

A CH4LLENGE konzorcium tagjai a következő partnerek voltak: Rupprecht Consult (DE), Institute for Transport Studies, University of Leeds (UK), Politehnica University of Timisoara (RO), Urban Planning Institute of the Republic of Slovenia (SI), The Association for Urban Transition (RO), Promotion of Operational Links with Integrated Services, Polis (BE), Union of the Baltic Cities, Sustainable Cities Commission (FI), FGM-AMOR (AT), Amiens városa (FR), Drezda városa (DE), Ghent városa (BE), West Yorkshire Combined Authority (UK), Brno városa (CZ), BKK Budapesti Közlekedési Központ (HU), Krakkó városa (PL), Temesvár városa (RO), Zágráb városa (HR).

További információk

European Platform on Sustainable Urban Mobility Plans
www.eltis.org/mobility-plans
E-mail: enquiries@mobilityplans.eu

Európai Bizottság
Directorate-General for Mobility and Transport
Unit C.1 - Clean transport & sustainable urban mobility
Rue Jean-André de Mot 28
B-1049 Brussels

A szerzők kizárólagos felelősséget vállalnak a tartalomért, amely nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió véleményét. Sem az EASME, sem pedig az Európai Bizottság nem felel a benne foglalt információk felhasználásáért.

Szerződés:	CH4LLENGE – A Fenntartható Városi Mobilitás-tervezés négy kulcsfontosságú kihívásának kezelése, IEE/12/696/SI2.644740 számú támogatási megállapodás
Cím:	CH4LLENGE Részvételi Kézikönyv: A lakosság és az érintett érdekcsoportok aktív bekapcsolása fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozásába
Változat:	2016. március
Authors:	Miriam Lindenau and Susanne Böhler-Baedeker, Rupprecht Consult
Közreműködtek:	Ana-Maria Baston, Siegfried Rupprecht, Tim Durant és Kristin Tovaas, Rupprecht Consult; Kerstin Burggraf, Drezda városa; Anthony May, Institute for Transport Studies, University of Leeds
Szedés:	Laura Sarlin, Union of the Baltic Cities Sustainable Cities Commission
Címlapkép:	Miriam Lindenau, Rupprecht Consult (interaktív feltérképezés a lakosság bevonásával Drezda városában)

Ez a Részvétel kézikönyv angol nyelven készült, a magyar fordítását a Multi Lingua Kft. készítette. Az eredeti angol verzió letölthető a www.eltis.org és a www.sump-challenges.eu honlapokról.

Ez a kiadvány a CH4LLENGE konzorcium és az alábbi szerzők és közreműködők szerzői jogi védelme alatt áll: Rupprecht Consult Forschung & Beratung GmbH, Institute for Transport Studies, University of Leeds és Drezda városa.

Tartalomjegyzék

Planning for sustainable urban mobility in Europe 4

1 Bevezetés 5

1.1 A kézikönyvről 5
1.2 Felkészülés a fenntartható városi mobilitásra 5
1.3 Részvételi tervezés – a kihívás dióhéjban 7
1.4 A részvételalapú mobilitástervezésre vonatkozó legfontosabb ajánlások 7

2 Helyzetkép 9

2.1 A fenntartható városi mobilitástervezés részvételi folyamatának lebonyolítása 9
2.2 Miért fontos a részvétel? 10
2.3 Részvétel Európában 11
2.4 A részvétel leggyakoribb nehézségei 12

3 Az elmélettől a gyakorlatig 14

3.1 A részvétel megalapozása 14
3.1.1 Hogyan építsük be az érdekeltek részvételét a SUMP-kidolgozás folyamatába 14
3.1.2 Hogyan készüljünk fel a részvételre 17
3.1.3 Hogyan dolgozzuk ki a konzultációs stratégiát 18
3.2 Kapcsolatok építése a részvételi tervezésben 19
3.2.1 Hogyan határozzuk meg a részvételi folyamat résztvevőit 19
3.2.2 Hogyan válaszuk ki a konzultációs eszközöket 22
3.2.3 Hogyan hívjuk fel a figyelmet a SUMP részvételi folyamatára 31
3.3 A részvételi tervezés folyamatai 36
3.3.1 Hogyan irányítsuk a részvételi folyamatot 36
3.3.2 Hogyan kezeljük a konfliktusokat 40
3.3.3 Hogyan vonjuk be a nehezen megnyerhető csoportokat 42
3.4 Részvételértékelés 44
3.4.1 Hogyan határozzuk meg a minőségügyi és ellenőrzési eljárásokat 44
3.4.2 Hogyan értékeljük a részvételi folyamatot 45

4 A látókör szélesítése 47

5 Források 48

6 Kulcskifejezések 50

Planning for sustainable urban mobility in Europe

Dear reader,

The European Commission is committed to help national, regional and local authorities develop sustainable, people-focused urban mobility and have European actors take the global lead in this field.

Planning sustainable and effective transport systems for Europe is fundamental to reducing our impact on climate, and contributing to the emission reduction goals adopted in the 2015 Paris Agreement. More strategic and integrated planning approaches are required to transform the existing energy- and carbon-intensive transport systems into sustainable mobility networks and help reaching climate-neutrality before the end of the century. Providing effective, inclusive and climate-friendly urban transport infrastructure is crucial for achieving functioning, competitive cities in Europe and ensuring their resilience in the long-term.

Over the past several years, the European Commission has established a sound policy basis for the development of Sustainable Urban Mobility Plans with the Transport White Paper, Action Plan on Urban Mobility, and most recently, the Urban Mobility Package. We are aware of the demanding nature of sustainable urban mobility planning and planning authorities' need for further, practical support in integrating their long-term thinking into strategic transport planning frameworks.

Therefore, it is my great pleasure to present four freshly developed publications, which provide comprehensive guidance on four of the core pillars of sustainable urban mobility planning: actively engaging people and stakeholders in the SUMP development and implementation process; encouraging cooperation among institutional actors and addressing transport's interconnection with other aspects of urban life; selecting the most effective packages of measures from a wide range of sustainable mobility policies available; and finally, strengthening plan delivery through comprehensive monitoring and evaluation of SUMP measures and processes.

Cities across Europe are subject to a variety of contextual differences and therefore facing unique local challenges – what unites them is the overall aim to take sound and sustainable policy decisions that create vibrant urban landscapes, promote economic growth, foster social and cultural exchange, and offer residents the highest possible quality of life. Urban mobility is one of the cornerstones to achieve these aims. It will require joint efforts over the next years to pave the way for better and more integrated mobility planning in Europe. At all levels we will need to act together to steadily improve our transport systems, mitigate adverse impacts of transport and advance the environmental, social, and economic vitality of urban areas across Europe.

It is great to see you, as reader of these manuals, being part of our team and I am convinced that, together, we can deliver!

Violeta Bulc
European Commissioner for Mobility and Transport
March 2016

1 Bevezetés

1.1 A kézikönyvről

A tervező szakemberek és döntéshozók részéről komoly érdeklődés mutatkozik a fenntartható városi mobilitási terv koncepciójának alkalmazása és a fenntartható városi mobilitásfejlesztést jelentő paradigmaváltás kezdeményezése iránt.

A mobilitás gyakorlati szakembereinek támogatása érdekében a helyi közlekedéstervezés folyamatának javításáról és a minőségi SUMP-készítés lebonyolításáról összeállítottak egy négy részből álló kézikönyvsorozatot, amely a közlekedéstervezés azon szakembereinek szól, akik SUMP kidolgozásával foglalkoznak, és a saját környezetük számára legalkalmasabb módszereket és megoldási lehetőségeket keresik.

A tervezés folyamatával foglalkozó négy kézikönyv városi példákkal is alátámasztott gyakorlati tanácsokat ad a következő területekről: intézményi együttműködés; a nyilvánosság bevonása a SUMP-kidolgozás folyamatába; intézkedések és intézkedési csomagok kiválasztása, valamint a nyomon követés és értékelés feladatainak végrehajtása.

A kézkönyvek egy-egy feladat leglényegesebb és legnehezebb elemeit emelik ki. Nincs egyetlen „helyes" módszer, csak különböző megoldási lehetőségek vannak, mivel a tervezési folyamat eltérő környezeti feltételek között zajlik. Ebben az értelemben ez a kézikönyv nem normatív, de bemutatja a különböző helyi és nemzeti tervezési keretrendszerek között a SUMP kidolgozására vonatkozó megoldások széles körét.

Mivel a fenntartható városi mobilitástervezés javításának különböző megközelítési módjai vannak, az ebben a kézikönyvben bemutatott kihívást mindig a többi támogató kézikönyvben részletezett további három kihívás tükrében kell vizsgálni.

A kézikönyv első része tájékoztatást ad arról, hogy mit jelent ez a kihívás a fenntartható városi mobilitástervezés környezetében, mi a jelentősége a SUMP-kidolgozás folyamatában, és milyen akadályokba ütköznek a tervezésért felelős intézmények, amikor a lakosságot és az érintett érdekcsoportokat bevonják a közlekedéstervezésbe. A kézikönyv második és legfontosabb része ajánlásokat, módszereket és megoldási lehetőségeket, illetve helyi esettanulmányokból vett példákat mutat be arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet a legjobban kezelni a helyi „égető témákat". Az utolsó rész további tanulmányozás céljából érdekesebb anyagokra hívja fel az olvasó figyelmét.

Meggyőződésünk, hogy a kiváló minőségű SUMP-folyamat növeli a kiváló minőségű közlekedéstervezési megoldások esélyét. A kézikönyvnek hozzá kell járulnia a hatékonyabb és eredményesebb integrált tervezési folyamathoz, amely megalapozhatja, hogy az európai városok áttérjenek egy fenntarthatóbb közlekedési rendszerre.

1.2 Felkészülés a fenntartható városi mobilitásra

A Fenntartható Városi Mobilitási Terv (SUMP) a helyi önkormányzatok stratégiai tervezési eszköze; amely támogatja az összes közlekedési eszköz harmonikus fejlesztését és integrálását, miközben ösztönzi a fenntarthatóbb közlekedési módokra történő átállást. A fenntartható városi mobilitási tervnek az a célja, hogy megoldja a városi közlekedés problémáit, és hozzájáruljon a helyi és a magasabb szintű környezeti, társadalmi és gazdaságfejlesztési célkitűzések megvalósításához.

Egy fenntartható városi mobilitási terv kidolgozása összetett, integrált tervezési folyamat, amely szoros együttműködést, tudáscserét és konzultációt igényel a tervező szakemberek, politikusok, intézmények, helyi, illetve regionális szereplők és a lakosság között.

A koncepció támogatása érdekében minden kormányzati szinten történtek már lépések, de jelenleg több nehézség is gátolja a fenntartható városi mobilitástervezés európai szintű átvételét. A költségvetési források biztosítása és az infrastrukturális kérdések megoldása különösen nehéz gazdasági megszorítások idején. Ennek eredményeként a városok több oldalról is nehézségekbe ütköznek a fenntartható városi mobilitástervezés megvalósításakor. Nincsen ugyanakkor univerzális európai megoldás arra, hogy növeljék az elkészített SUMP-ok számát, mivel a tervezés helyi környezeti feltételei Európában igen eltérőek.

Egy fenntartható városi mobilitási terv kidolgozása sokrétű tervezési folyamat, amely például a SUMP-ciklusban bemutatott különböző lépésekből és tevékenységekből áll (lásd Rupprecht Consult 2014, 15. o.). A következő diagram azt szemlélteti, hogy a folyamat megtervezésének minden tevékenysége kapcsolódik az együttműködéshez, az érintettek részvételéhez, az intézkedések kiválasztásához, illetve a nyomon követéshez és az értékeléshez. A tevékenységek között vannak olyanok, amelyek a tervkidolgozás folyamatának konkrét szakaszaihoz tartoznak, míg másokat lehet, hogy egyszeriek, de a folyamat alatt végig kitartanak, mint például a helyi és regionális szereplők felkutatása. Ahhoz, hogy egy kiváló minőségű SUMP elérése érdekében hatékony és eredményes SUMP-folyamatot bonyolíthassanak le, a gyakorlati szakembereknek általában tisztában kell lenniük az említett négy kihívással.

1. ábra: A SUMP-kidolgozás legfontosabb feladatai
Forrás: Rupprecht Consult, 2016

©Rupprecht Consult, 2016

A SUMP-folyamat többlépcsős, amely a folyamat megfogalmazásától a terv és az intézkedés kiválasztásáig tart. A grafikon a tervezők négy SUMP kihívással kapcsolatos feladatait foglalja össze. Az intézményi együttműködés és részvételi tervezés folyamatos, horizontális tevékenység, amelynek korán, már a SUMP-folyamat megfogalmazásának fázisában el kell kezdődnie. Az intézkedés-kiválasztás, illetve a nyomonkövetési és értékelési tevékenységek különösen később, az elemzés és műszaki tervezés fázisában érdekesek. A grafikon a SUMP első kidolgozását mutatja, a SUMP felülvizsgálatának és aktualizálásának a már létrehozott struktúrákra kell épülnie.

1.3 Részvételi tervezés – a kihívás dióhéjban

A SUMP tervek a városok közlekedési rendszerének hosszú távú fejlesztésére vonatkozó célokat és prioritásokat tartalmazó programokat rögzítik. A városokra és lakóikra nézve ilyen stratégiai jelentőségű döntések meghozatalával járó tervkészítési folyamatnak ésszerűnek, átláthatónak és átgondoltnak kell lennie. Nem irányíthatják kiválasztott személyek, hanem csakis azok, akik a közlekedési rendszer lényegét jelentik: a civil társadalom. Amennyiben sikeres és életképes stratégiákat keresünk, a fenntartható mobilitásra történő áttéréshez a nyilvánosság és az érintettek aktív támogatása szükséges.

A tervezésért felelős intézményeknek a „döntés – bejelentés – megvédés" módszerrel szakítva vitára kell bocsátaniuk a városi mobilitási tervet. A tárgyalásalapú részvételi folyamat alapvető a helyi mobilitási problémák közös kielemzéséhez, közös célkitűzések és célok kidolgozásához, mobilitási stratégiák azonosításához, valamint széles körben elfogadott és támogatott intézkedések kiválasztásához. A részvéti tervezésnek vannak nyilvánvaló előnyei, de a SUMP kidolgozására és végrehajtására vonatkozó hatékony részvételi folyamat irányítása bizonyos kihívásokkal is együtt jár. Néhány tervező például nem elég tájékozott olyan jogszerű részvétel levezetéséhez, amely tükrözi a legfontosabb demokratikus alapelveket, valamint ahhoz, hogy komolyan vegye a laikusok és a szakértők tudását egyaránt. A tervezésért felelős intézményeknek továbbá nem hogy a részvételi tervezéshez, gyakran a SUMP kidolgozásához sincs elegendő pénzügyi vagy emberi forrása. A részvételi tevékenységek megtervezéséhez és lebonyolításához különböző képességekre és alapvető ismeretekre van szükség. Ezeket össze kell hangolni a SUMP más vonatkozású tevékenységeivel, a civilek és érintettek közreműködését pedig be kell építeni a műszaki tervezésbe és a politikai döntéshozatalba. A tervezők a bevonási technikák széles tárházából választhatják ki a megfelelő kombinációt. Irányítaniuk kell és meg kell könnyíteniük a szerteágazó tervezési folyamatot, megfelelően kell reagálniuk az esetlegesen felmerülő konfliktusokra, valamint elő kell segíteniük a folyamatos nyomon követést és a minőségellenőrzést.

A 2. fejezet kifejti a SUMP-kidolgozásban való részvétel előnyeiről és kihívásairól alkotott jelenlegi tudást, a 3. fejezet pedig gyakorlati módszereket javasol a fenntartható városi mobilitástervezésben való hatékony és működőképes részvétel lebonyolítására.

1.4 A részvételalapú mobilitástervezésre vonatkozó legfontosabb ajánlások

A 3. fejezetben szereplő gyakorlati módszerek beépíthetők a tervezésért felelős intézményeknek szóló, a sikeres részvétel lebonyolítására vonatkozó legfontosabb ajánlásokba. Az alábbiakban ezeket soroljuk fel az őket tárgyaló alfejezetek hivatkozásával együtt.

- Határozzuk meg világosan a SUMP-ciklus részvétel által érintett folyamatait és a nekik megfelelő részvételi módszereket. A részvétel fogalmának meg kell felelnie a helyi környezetnek, tervezési tapasztalatnak, erőforrásoknak és kapacitásoknak (3.1.1, 3.2.2)

- Határozzuk meg a tervezésért felelős intézményen belül elérhető kapcsolattartási képességeket és ismereteket, illetve döntsük el, hogy a részvételhez belső kapacitásokat kell-e kiépíteni, vagy külső segítséget kell-e igénybe venni (3.1.2, 3.1.3)

- Dolgozzuk ki az érintett szereplők között a részvételi folyamatra és annak célkitűzéseire vonatkozó közös álláspont megteremtését, az együttműködés megkönnyítését, illetve a kihívások időben történő megelőzését célzó részvételi stratégiát (3.1.2, 3.1.3)

Élő Utcák projekt Gentben
Forrás: Dries Gysels

- Adjuk vissza a mobilitási terv kidolgozása és végrehajtása által érintett és/vagy azt befolyásoló és így a részvételi stratégiába bevonandó szereplők körét, illetve demográfiai sokféleségét. Idetartoznak olyan csoportok is, amelyekkel a SUMP-ok kidolgozásakor általában nehézkes a párbeszéd (3.2.1, 3.3.3)

- Tekintsük át a részvételre vonatkozóan a személyes és online konzultációs eszközöket, illetve válasszuk ki a SUMP-ciklus egyes szakaszainak és résztvevő csoportjainak megfelelő módszert, vagy módszereket (3.2.2, 3.2.3)

- A SUMP kidolgozásának folyamatával kapcsolatban legyünk egyértelműek és nyíltak, a döntéshozatali módszerekkel kapcsolatban pedig átláthatóak. A párbeszéd legyen nyílt és tiszteletteljes, el kell azonban fogadni, hogy valószínűleg lehetetlen minden javaslatot számba venni (3.2.2, 3.3.1, 3.3.2)

- Válasszunk megfelelő módszereket a lakosság és az érintett érdekcsoportok közreműködésének nyilvántartásához, áttekintéséhez és beépítéséhez (3.3.1, 3.4.1)

- Figyeljünk oda a konfliktusokra az egész tervezési folyamatban. Olyan konfliktuskerülő intézkedéseket kell hozni, amelyek csökkentik a viták kockázatát, és enyhítik a feszültségeket (3.3.2)

- A kapcsolattartási tevékenységek nyomon követésével és minőségellenőrzésével figyeljük a részvételi célkitűzések teljesülésének állását, és tegyük meg a szükséges korrekciós intézkedéseket (3.4.1)

- Kritikus szemmel tekintsük át a részvételi stratégia hatékonyságát, hogy a jövőbeli SUMP-ok esetében javíthassuk a részvételi tevékenységeket (3.4.2)

2 Helyzetkép

A fenntartható városi mobilitástervezés egyik legalapvetőbb követelménye az érintettek és a nyilvánosság bevonása. A nyilvánosságnak vannak helyi ismeretei, tudásával és véleményével pedig a társadalom által támogatott tervek és intézkedések kidolgozásához járulhat hozzá, a bevonás továbbá arra ösztönzi a polgárokat és az érintetteket, hogy felvállalják a fenntartható mobilitással kapcsolatos elképzeléseiket, irányelveket és projekteket.

A demokratikus berendezkedésű társadalmakban általában fontos szerepe van a részvételi tervezésnek, amely potenciálisan javíthatja a SUMP minőségét, ha megfelelően hajtják végre, mivel biztosítja, hogy meghallgassák és a döntéshozatal folyamatában figyelembe vegyék a különböző társadalmi érdekeket és szükségleteket.

A sikeres részvételi folyamat célja annak biztosítása, hogy mindegyik résztvevőt meghallgatják, megértik, és a vonatkozó szempontokat figyelembe veszik, a végén pedig a konzultációs folyamat végeredményével megegyező tervdokumentum születik.

Egy francia diák plakátja
Forrás: Arnstein, 1969

2.1 A fenntartható városi mobilitástervezés részvételi folyamatának lebonyolítása

A részvétel részeként a polgárokat és az érdekcsoportokat be kell vonni a tervezési folyamatokba és a politikai döntéshozatalba. „Érintett" lehet egy javasolt terv vagy projekt által érintett csoport vagy szervezet, vagy valaki, aki befolyásolhatja a projekt előkészítését és annak végrehajtását (Rupprecht Consult, 2014). A nyilvánosság bevonása általában arra utal, hogy az állampolgárokat bekapcsolják a tervezés és döntéshozatal folyamatába. Bár az érintettek rendszerint szervezett csoportokat, vagy intézményeket képviselnek, akiknek kollektív érdekeik vannak, a civilek a társadalom egyéni tagjai, akik pártatlanok a részvételi folyamatban (Kahane et al, 2013). Az érintettek és a civilek közötti különbségtétel elmosódik azonban, mivel a civileket is egy nagy érdekcsoportnak lehet tekinteni; a civilek különböző érdek-alcsoportokhoz tartozhatnak; illetve egy érdekképviselő egyben maga is civil.

A tervezésért felelős intézményeknek meg kell határoznia, hogy a lakosság és az érintett érdekcsoportok milyen szinten vehetnek részt a SUMP-döntéshozatalban. Az utóbbi évtizedekben a bevonás különböző szintjeinek osztályozására több besorolást is kidolgoztak már (Shelly R. Arnstein például a civil részvételi létrát). A „tájékoztatás, konzultáció, bevonás, együttműködés, felhatalmazás" (IAP2, 2007) egy széles körben használt osztályozás:

Tájékoztatás: a lakosság és az érintett érdekcsoportok kellő időben tájékoztatást kapnak a SUMP-kidolgozás minden szakaszának végeredményéről. A nyilvánosság tájékoztatása azonban még nem egyenlő a részvétellel!

Konzultáció: a tervező tájékoztatja a lakosságot és érintetteket a SUMP-folyamatról, meghallgatja és tudomásul veszi a gondjaikat, és visszajelzést ad arról, hogy a nyilvánosság közreműködése hogyan

befolyásolta a döntést. A konzultációs folyamatban kapott visszajelzések nem feltétlenül tükröződnek közvetlenül a végső döntéshozatalban.

Bevonás: a tervező a SUMP minden szakaszában folyamatosan együttműködik a lakossággal és az érintettekkel. A problémákra és gondokra rögtön reagálnak, a résztvevők pedig tájékoztatást kaptak arról, hogy közreműködésük pontosan hogyan befolyásolta a döntést.

Együttműködés: A tervezésért felelős intézmény felkéri az érintetteket, hogy tanácsaikkal és innovatív ötleteikkel járuljanak hozzá a konkrét megoldásokhoz. A tervezők elkötelezik magukat, hogy a lakossági véleményeket a lehető legmagasabb szinten figyelembe veszik és beépítik döntéshozatal folyamán.

Felhatalmazás: a tervezésért felelős intézmény ígéretet tesz arra, hogy az érintettek vagy a lakosság döntését végrehajtja. Meg kell jegyezni azonban, hogy ha a lakossággal és az érintett érdekcsoportokkal nincsenek ténylegesen bevonva, a részvételi szint ellentmondhat a demokratikus alapelveknek.

Élő Utcák projekt Gentben
Forrás: Dries Gysels

2.2 Miért fontos a részvétel?

Az érintettek és a lakosság bekapcsolása az alábbiak szerint javíthatja a tervezési folyamatot (lásd pl. Krause, 2014; CEEA, 2008; Booth és Richardson, 2001):

- a lakosok által jelenleg érzékelt problémák és célkitűzések megismerése, amelyekkel szerintük a SUMP-nak foglalkoznia kell
- (új) elképzelések és problémák mérlegelése, a tudásbázis javítása és a választási lehetőségek körének növelése
- a közös célok elérése érdekében az érdekelt felekkel a bizalom kiépítése, a problémák megoldásához, megalapozott döntések meghozatalához, a közös munka alapjainak megteremtése
- az esetleges, előre nem látható akadályok vagy lehetséges konfliktusok felderítése már a folyamat kezdetén, ezzel pedig a költségek csökkentése a tervkészítés és -végrehajtás során
- a döntéshozásért felelős fórum átláthatóságának és a nyilvánosság felé történő elszámoltathatóságának növelése az egész tervezési folyamatban
- a döntéshozatal általános minőségének és hitelességének javítása.

A részvételi folyamat tényleges lebonyolítási módjától függ az, hogy ezek az előnyök elérhetők-e. Ha az érintetteket és a nyilvánosságot megfelelő módon kapcsolják be, a részvétel potenciálisan javíthatja a terv minőségét. Megnő annak valószínűsége is, hogy minden résztvevő számára elfogadható megállapodásokat és kompromisszumokat sikerül elérni. A részvétel nem eredményez automatikusan megállapodást az érintettek között; éppen ellenkezőleg, a nézeteltéréseket a döntéshozatali folyamatban rendezni kell. Ami pluszmunkának tűnhet, az valójában a tervezés és végrehajtás szakaszában is csökkentheti a késedelmeket és a költségeket, és csökkentheti a terv sikertelenségében vagy később az erős ellenállásban rejlő kockázatot (lásd pl. GUIDEMAPS, 2004). Végül, de nem utolsó sorban a részvétel nagyobb felelősségérzetet és elfogadottságot teremthet az érintett politikusok,

Nyilvános SUMP-vitaest Brnóban
Forrás: Brno városa

tervező szakemberek, polgárok és szereplők körében (NCDD, 2009). Akkor is kialakulhat a felelősségérzet, ha nem jött létre mindenki részéről végső megállapodás.

A részvétel egy másik elengedhetetlen része a különböző érdekek képviselete, mivel nagyon sok esetben csak bizonyos befolyásos csoportokat vagy az „ismerős arcokat" vonják be a folyamatba. A részvétel azt jelenti, hogy az egész tervezési folyamatba különböző típusú résztvevőket vonnak be, illetve figyelembe veszik valamennyi érintett csoport egyéni szükségleteit. Ez különösen vonatkozik a problémáiknak kevésbé hangot adni tudó és a speciális igényű csoportokra (pl. fogyatékossággal élők, gyermekek és idősek).

2.3 Részvétel Európában

A közlekedéstervezésben az érintettek bevonásának és a lakosság részvételének gyakorlata Európa-szerte és városonként is igencsak változó. Közepes és nagyszabású közlekedési projektekre, illetve közlekedési tervek és SUMP-ok kidolgozására több országban hivatalos, kötelező konzultációs eljárások vannak (lásd pl. CH4LLENGE, 2015; Eltis, 2015). A helyi közlekedési tervek (Local Transport Plan; LTP) például – amelyeket Angliában a helyi önkormányzatok jogszabályoknak megfelelően kötelesek kidolgozni – előírják a részvételt, de a részvételi folyamat eljárását nem határozzák meg. Franciaországban világos jogi keretrendszer létezik a városi mobilitási tervek (Plan de Déplacement Urbains, PDU) kidolgozására, illetve az intézményi érintettek bevonására, de a lakosság bevonása tekintetében nem támaszt szigorú követelményeket (CEREMA 2015). Ezzel szemben a belgiumi Flandriában törvény határozza meg, hogy a lakosságot minden helyi tervezési tevékenységbe be kell vonni. Az előírt konzultációs eljárásokon túllépve számos belga város új részvételi módszereket és szokásokat alakított ki.

Több európai ország az együttműködésre épülő tervezési módszerekben csak kevés tapasztalattal, a lakosság és az érintettek bevonására vonatkozóan pedig semmilyen vagy csak igen korlátozott eljárásokkal rendelkezik. Ezekben az országokban a közlekedéstervezési célkitűzések általában a forgalom kapacitásához és sebességéhez kötődnek, míg az akadálymentesség, az életminőség és a társadalmi részvétel csak a legutóbbi időkben került fel a városok közlekedési napirendjére. Magát a tervezést továbbra is elsősorban a közlekedési és műszaki szakemberek végzik, míg a lakosságot és az érintetteket csak a tervezett fejlesztésekről, tervekről és projektekről tájékoztatják ahelyett, hogy bevonnák őket a tervezési folyamatba.

1. szövegdoboz: A részvétel paradoxona

„A részvétel paradoxona" arra utal, hogy a tervezés korai szakaszában, amikor a folyamatok még nyitottak és rugalmasak, alacsony a lakosság érdeklődése (lásd pl. Lindenau & Böhler-Baedeker, 2015). Ahogy a tervezési folyamatok és javaslatok egyre konkrétabbá, egyben pedig egyre merevebbé is válnak, a lakosság érdeklődése megnő, mivel ekkor már közvetlenül érintettnek érzik magukat. Ennek megfelelően a városok egyik legnehezebb feladata az, hogy a különböző tervezési szakaszokhoz különböző részvételi megoldások és eszközök kiválasztásával fokozzák az érdeklődést, és bátorítsák a korai, aktív részvételt.

2.4 A részvétel leggyakoribb nehézségei

Mivel a részvételi tervezés sok város számára még most is újszerű feladat, be kell építeni a tervezési folyamatok egész irányításába, amihez költségvetés és a munkaidő tekintetében a források világos elosztása, illetve kommunikációs stratégia szükséges. A CH4LLENGE projekt résztvevői azt tapasztalták, hogy a részvételi folyamat lebonyolítása során a helyi önkormányzatok különböző akadályokba ütköznek.

A politikai támogatás megszerzése és a részvételi tervezéshez szükséges források megteremtése

- A politikai támogatás hiánya: a politikusoknak és politikai bizottságoknak, például a polgármesternek és a helyi önkormányzatnak ki kell állnia egy mélyreható részvételi folyamat mellett, az eredményeket pedig a folyó és a későbbi döntéshozatalnál is figyelembe kell vennie.
- Kapacitáshiány: a városok gyakran szembesülnek szűkös intézményi forrásokkal, a részvételhez szükséges munkaerő biztosításánál pedig nehézségekkel. Sokszor alábecsülik a részvétel belső adminisztratív irányítási folyamatához, a párbeszéd szervezeteinek megteremtéséhez és a folyamatszervezéshez szükséges forrásokat.
- Pénzügyi forráshiány: Egyértelmű segítséget jelent a részvételi eljárások meghatározásában, ha van egy rögzített, a részvételre szánt költségvetés. Számos európai városban azonban (különösen a közlekedéstervezésben) nincs kizárólag a lakosság az és érintettek részvételére vonatkozóan elkülönített költségvetés. Ha van is költségvetés, gyakran az az egyik első, amit csökkentenek, amikor takarékoskodni kell.
- Stratégia nélküli bevonás: a tapasztalatok azt mutatják, hogy fontos előkészítő lépés egy olyan kommunikációs stratégia kidolgozása, amely a folyamatra és nem a kimenetelre fordítja a kizárólagos figyelmet. Bizonyos fokú rugalmasságot fenn kell azért tartani, mert a folyamat közben változhat a helyzet. Ilyen stratégia nélkül bizonytalan és irreális lesz a részvétel szándéka, célja és erőssége.

Az érintettek sokszínűségének biztosítása és figyelemfelhívás

- Az érintettek meggondolatlan számbavétele: a részvételi folyamat sikere nagyban függ az érintettek alaposan átgondolt számbavételétől, vagyis attól, hogy képviselve van-e azon emberek és csoportok teljes köre, akiket a SUMP befolyásolhat, vagy akiknek arra befolyásuk van. Jóllehet a tervezésért felelős intézményeknek együttműködésének bizonyos szereplőkkel már nagy múltja van, de előre is kell tekinteniük, és új érintetteket is figyelembe kell venniük. Az érintettek mellőzése vagy nem megfelelő figyelembevétele miatt a tervező szakemberek váratlan zavarokkal és konfliktusokkal szembesülhetnek, mivel az érintettek veszélyeztethetik a folyamatot, illetve együttműködési lehetőségek elmulasztásához vezethet.
- Érintettek közötti aránytalanság: mindig vannak nehezen megnyerhető érdekcsoportok, és lehet, hogy ők már az előző részvételi folyamatokban sem voltak kellőképpen képviselve. Az ilyen csoportok részvételének biztosítása érdekében speciális módszereket kell alkalmazni. A csoportok és emberek kiválasztásánál a nehézséget a különböző érdekek képviseletének és a szükségletek helyes egyensúlyának megtalálása jelenti.

A lakossági bevonás formái helyes összetételének kiválasztása és alkalmazása

- Nem megfelelő bevonási szintek és eszközök: a részvételi technikáknak egész tárháza van. Az irányítási folyamat szempontjából célszerű minden egyes érdekcsoport számára – a nyilvánosságot is ideértve – előre meghatározni a bevonás szintjét és típusát. Ha a különböző tervezési szakaszokhoz különböző részvételi módszereket és eszközöket választunk ki, már a SUMP-kidolgozás korai szakaszaiban kiválthatjuk a részvétel iránti érdeklődést. A nem megfelelő módszerek azt jelentik, hogy a részvétel hatástalan, és a közbizalom romlásának veszélyét rejti magában.
- Az eredmények beépítése körüli bizonytalanság: ha a résztvevők nem látják annak bizonyítékát, hogy a bevonásuk befolyásolja a SUMP-folyamatot, az lesz a benyomásuk, hogy a vonatkozó döntéseket már meghozták, az ő véleményüket pedig figyelmen kívül hagyták. A tervezésért felelős intézményeknek világosan és őszintén meg kell mondania, hogy a

Nyilvános SUMP-vitaest Gentben
Forrás: Gent városa

lakosság és érdekcsoportok javaslatait hogyan és mikor fogják beépíteni a döntéshozatali folyamatba. Annak is átláthatónak kell lennie, hogy a döntéseket mikor kell szakembereknek meghozniuk (pl. technikai kérdésekben).

A részvételi folyamat irányítása

- Az adminisztratív munka alábecsülése: pont a gyakorlati kérdések azok, amiket elhanyagolnak, pedig fontosak a részvételi folyamat irányítása szempontjából. Olyan kérdések tartoznak ide például, mint az érintett szervezeti egységek irányítása, az értekezletek szervezése, az eredmények dokumentálása, a bejövő adatok elemzése és a közvélemény és a sajtó tájékoztatása. A részvételi folyamat irányításával járó munkát, és a tárgyalásokhoz, illetve a bejövő adatok összegyűjtéséhez és elemzéséhez szükséges időt gyakran alábecsülik.
- Képességek hiánya: őszinte és tiszteletteljes légkör megteremtése; az emberek rábeszélése a részvételre és véleményük megosztására; a konfliktusok megoldása és egy tisztességes részvételi folyamat biztosítása komoly kapcsolatteremtő képességeket igényel. A tervezőknek el kell döntenie, hogy a részvétel szempontjából a munkatársak megfelelő képzettséggel rendelkeznek-e, és mely területeken és szakaszokban lehet szükségük esetleg külső támogatásra (pl. konzultációkat levezető szakemberektől, kommunikációs szakértőktől).
- Konfliktusok és zavarok: a részvétel ellenállást válthat ki a helyi önkormányzatok, illetve maguk az érintettek és polgárok részéről is. A tervezésért felelős intézmény nem várhatja el, hogy a közvélemény elfogadja az eredményt, és az sem megvalósítható, hogy a folyamatról közmegegyezés legyen. A megoldandó kérdés a véleménykülönbség rendezési módjának megtalálása. A részvételi folyamat általános minőségének biztosításához ezért a vita moderálása, potenciális konfliktusok esetén pedig közvetítés is szükséges.

A részvételi tervezési folyamat még a tervezésért felelős intézmények és a résztvevők számára is új módszer, mindkét oldal részéről folyamatos tanulás, amihez idő és gyakorlás kell. A részvételi folyamat áttekintése és értékelése, valamint az új módszerek kipróbálására való törekvés javíthatja a későbbi kapcsolatépítésre irányuló munkát.

3 Az elmélettől a gyakorlatig

A következő fejezetnek az a célja, hogy a részvételalapú SUMP-kidolgozással kapcsolatos gyakorlati útmutatással, tanácsokkal, tippekkel és fogásokkal lássa el a tervező szakembereket. Kitér a SUMP részvételi rendszerének megtervezéséhez szükséges előkészítő lépésekre, a pozitívumokkal és kihívásokkal együtt bemutatja a részvételi folyamat lebonyolítási módját, és kifejti, hogyan lehet megállapítani, vajon hatékony-e a lakosság és az érintett érdekcsoportok bevonása. Az ebben a fejezetben szereplő ajánlásokat a helyi környezethez, vagyis a tervezésért felelős intézmények helyi mobilitási viszonyaihoz, tervezési kultúrájához, valamint a részvétel terén szerzett tapasztalataihoz kell igazítani.

3.1 A részvétel megalapozása

A részvételi folyamat körültekintő előkészítést igényel a SUMP-tervkidolgozásért felelős intézményektől. Idetartozik annak világos meghatározása, hogy a lakosságot és az érintett érdekcsoportokat hogyan vonják be a tervezési folyamat különböző szakaszaiba, valamint hogy a tervezési tevékenységeket hogyan hangolják össze más SUMP-pal kapcsolatos tevékenységekkel és a szakmai tervező munkával.

3.1.1 Hogyan építsük be az érdekeltek részvételét a SUMP-kidolgozás folyamatába

A részvételi tervezés egészébe be kell vonni a lakosságot, a civileket és intézményi érintetteket egyaránt, kezdve a mobilitási kérdések elemzésétől a végleges változattal (és végül annak végrehajtásával) kapcsolatos észrevételekig, így értékes meglátásaikat, véleményeiket és javaslataikat be lehet építeni a közigazgatási és politikai döntéshozatalba. A tervezés különböző szakaszaiban (pl. információgyűjtés, nézőpontok megvitatása, közös döntéshozatal) változhat a részvétel célja, ezzel együtt pedig a tevékenységek és az alkalmazott bevonási technikák célközönsége is.

A 2. ábrán az látható, hogy milyen lehetőségek vannak a lakosság és az érintett érdekcsoportok bevonására a SUMP-folyamat különböző szakaszaiban. A CH4LLENGE projekt keretében folytatott részvételi elemzések azt mutatják, hogy a tervezésért felelős intézmények különbözőképpen és különböző szinteken vonhatják be a lakosságot és az intézményeket a SUMP-kidolgozásba. Akadnak például olyan városok, amelyek a lakosságot és a szervezett érdekcsoportokat ütemezés vagy forma szempontjából különválasztják, mások viszont az összevonás mellett döntenek. A kiválasztott módszer gyakran függ a SUMP-részvétel helyi célkitűzéseitől, de a rendelkezésre álló pénzügyi vagy emberi forrásoktól, képességektől és tudástól is. Minden SUMP-részvételi módszernek megvannak a maga előnyei és hátrányai, amelyeket a tervezésért felelős intézményeknek körültekintően mérlegelniük kell. Lehetséges modellek:

Az érintettek és a lakosság összevont részvétele: a SUMP kidolgozásakor végzett részvételi tevékenységek egyforma súllyal irányulnak a lakosságra és az érintett érdekcsoportokra (pl. a közreműködés, a visszajelzés vagy a kapcsolattartás szintjének szempontjából). Ez előmozdítja a szakértők és a lakosság közötti párbeszédet, és megkönnyíti az eszmecserét. A nyilvánosság figyelmét mindinkább a fenntartható városi mobilitástervezésre irányíthatja, a szakértőket pedig fogékonnyá teheti a lakosság véleményére és értékítéletére. Az összevont módszert nehéz lehet a tervek előkészítésétől az elfogadásukig állandó szempontként alkalmazni. Erőkülönbséget is eredményezhet az intézmények és a civilek között, és fennáll annak a veszélye, hogy a szervezett érdekcsoportok fölénybe kerülnek a részvételi folyamatban (lásd még Kahane, 2013).

Az érintett szervezetek és a lakosság különválasztott, egyidejű részvétele: a lakosság és az érintett érdekcsoportok folyamatosan részt vesznek a SUMP-kidolgozás valamennyi szakaszában, de részvételi folyamataikat különválasztják. Ez lehetőséget ad a tervezőknek arra, hogy a részvétel során alaposan figyelembe vegye a különböző szintű szakértelmet,

2. ábra: Az érintett szervezetek és a lakosság bekapcsolási lehetőségei a SUMP kidolgozásának folyamatába
Forrás: Rupprecht Consult, 2016

© Rupprecht Consult, 2016

tudást és érdekeltséget. A részvételi formákat ezáltal a lakosság szükségleteire és igényeire lehet szabni, valamint egyes csoportokat, például az összevont módszerben gyakran figyelmen kívül hagyott védtelen és háttérbe szorított csoportokat is meg lehet célozni. Ez a módszer azonban a tevékenységek körültekintő összehangolását igényli, az eredményekből egységes láncolatot kell kialakítani.

Az érintett szervezetek és a lakosság különválasztott, szakaszolt részvétele: az érintettek egy reprezentatív csoportját például a SUMP-folyamat elejétől kezdve bevonják, a lakosságot azonban csak későbbi szakaszokban keresik meg. Ezt a módszert akkor alkalmazhatja a tervezésért felelős intézmény, ha korlátozottak a pénzügyi, emberi és/vagy időbeli forrásai ahhoz, hogy a többéves tervezési folyamatban végig párbeszédet folytasson a lakossággal. Ennek számos előnye is lehet: különböző forrású szaktudásra épülő, koncentráltabb és szakszerűbb a kidolgozási folyamat; valamint a főszereplők közötti erős együttműködési struktúrák jönnek létre. Az érintett szervezetek és a lakosság között azonban – különválasztott bevonásuk miatt – csak korlátozott mértékű kapcsolat jöhet létre. Ez a módszer továbbá legitimitási kérdéseket is felvet, hiszen az érintettek legkörültekintőbb kiválasztása sem képviselheti teljes körűen a nyilvánosságot. Végül pedig a lakosságnak korlátozott lehetőségeik vannak a SUMP átalakításában, tekintve, hogy a döntések nagy részét már meghozták.

KIEMELT HELYI PÉLDA
A részvétel SUMP-folyamatba történő beépítésének módszerei

Budapest, Gent, Drezda és Bréma városa – helyi környezetétől, tervezési tapasztalataitól, erőforrásaitól és kapacitásaitól függő – egyéni módszereket dolgozott ki a részvétel SUMP-folyamatba történő beépítésére. Voltak, akik az összevont formát alkalmazták (pl. Budapest, Gent), illetve olyanok is, akik a lakosság és az érintett érdekcsoportok különválasztott, de egyidejű részvételét (pl. Bréma, Gent) és szakaszos részvételét alkalmazták (pl. Drezda). Végeredményben mindegyik SUMP-ot elfogadták politikai szinten, és továbbléptek a program-megvalósítás fázisába.

3. ábra: A részvétel beépítésének módszerei a SUMP-kidolgozás folyamatába
Forrás: Rupprecht Consult, 2016

3.1.2 Hogyan készüljünk fel a részvételre

Fontos, hogy a lakossággal és az érintett érdekcsoportokkal együttműködve kidolgozott mobilitási terv előtt végezzük el a helyi részvételi gyakorlat alapos önértékelését. Egy ilyen vizsgálat segítségével a tervezők megismerhetik aktuális erősségeiket és gyengeségeiket a részvételalapú közlekedéstervezésben, és kideríthetik, hogy a közigazgatási folyamatok, kapacitások és ismeretek hol szorulnak további fejlesztésre.

A következő kérdéssor segítségével a tervező felmérheti, hogy hol tart a kollektív mobilitástervezés terén, illetve milyen előkészítő lépések kellenek egy működőképes részvétel lebonyolításához:

A közlekedéstervezés korábbi részvételi folyamatainak, tevékenységeinek és értékeléseinek áttekintése

- Tartalmazott a korábbi mobilitási vagy más tervek kidolgozása részvételi formákat? Hogyan bonyolítják le a kis-, közepes vagy nagyszabású közlekedési projektek esetén a részvételt?
- Mik voltak a múltbéli részvételi gyakorlatok céljai? Megfelelőek voltak ezek a célok az említett részvételhez? Kielemezték a részvételi folyamatok céljait és tényleges végeredményeit?
- Kiket kérdeztek meg a közlekedési stratégiákkal és projektekkel kapcsolatban? Voltak ellentétes vélemények bizonyos közlekedési kérdésekkel kapcsolatban?

A SUMP-kidolgozásban való részvétel feltételeinek megtárgyalása

- Mit gondol a városigazgatás a részvételről? Előnyösnek és gondolatébresztőnek tartja? Vagy inkább időigényesnek és kimerítőnek? Az utóbbi esetben mivel lehetne fokozni a önkormányzat dolgozóinak részvételi hajlandóságát?
- Megfelelő a részvételi szándék jelenlegi szintje a mai viszonyokhoz képest? Vagy a SUMP lehetőséget nyújtana a közlekedéstervezés újraszervezéséhez és e téren újabb, interaktívabb módszerek kipróbálásához?

„SUMP-vándorbemutató" Brémában
Forrás: Bréma városa

„SUMP-vándorbemutató" Brémában
Forrás: Bréma városa

3.1.3 Hogyan dolgozzuk ki a konzultációs stratégiát

A konzultációs stratégia olyan dokumentum, amelyet a részvételi folyamatért elsősorban felelős tervezőknek kell összeállítaniuk. A gondosan megtervezett konzultációs stratégiák közös álláspontot alakíthatnak ki a részvételi folyamatban érintett (bonyolító) szereplők között, megkönnyíthetik a folyamat összehangolását, valamint már a SUMP kidolgozásának korai szakaszaiban jelezhetik a potenciális kihívásokat. A részvétellel kapcsolatban szerzett tapasztalatok mértékétől függően érdemes lehet megfelelő részvételi képességekkel rendelkező külső segítséget bevonni egy jól átgondolt kapcsolattartási keretrendszer közös meghatározásához.

A SUMP-folyamat személyre szabott részvételi stratégiáinak kidolgozásakor figyelembe kell venni a nemzeti és helyi részvételi előírásokat. Lehet szó itt a nemzeti jogi keretrendszerben meghatározott konzultációs és részvételi követelményekről, vagy a közösségi részvételi politikához hasonló, helyi útmutató dokumentumokról. Az irányelvek (pl. SUMP-irányelvek) és a nemzeti és európai projektekből szerzett tapasztalatok is jó viszonyítási alapok lehetnek, amelyek segíthetik a városokat saját részvételi stratégiájuk kidolgozásában.

A konzultációs stratégiát egy fejlődő, dinamikus dokumentumnak tekinthetjük. A 2. szövegdoboz a konzultációs stratégiákban érintendő pontokat tekinti át. Ezek egy részét a részvételi folyamat előrehaladtával lehet (és kell is) nyomon követni és tovább finomítani.

A részvételi folyamat tényleges megkezdése előtt tisztázni kell a szükséges és rendelkezésre álló erőforrásokat. Idetartozik az emberi, időbeli és pénzügyi források áttekintése és felmérése. Egyértelmű segítséget jelent a részvételi eljárások meghatározásában, ha van egy rögzített, a részvételre szánt költségvetés. Számos európai városban azonban (különösen a közlekedéstervezésben) nincs kizárólag a lakosok és érintettek részvételére vonatkozóan elkülönített költségvetés. A tervezési folyamatok ráadásul több évet is igénybe vehetnek, a települések által meghatározott költségvetési tervek azonban csupán rövid időre szólnak. Ez esetben a tervezőknek módot kell találniuk arra, hogy biztosítsák részvételi rendszerük finanszírozását. Körültekintően fel kell mérni, hogy a tervezett tevékenységek összhangban vannak-e a rendelkezésre álló költségvetéssel, vagy további pénzügyi támogatásra lesz szükség.

2. szövegdoboz: A SUMP-konzultáció stratégiájának elemei

- A részvételi folyamat terjedelme, indoka és célkitűzései
- A SUMP-kidolgozási folyamat és a részvételi elemek beépítési idejének és módjának bemutatása
- Bevonható, potenciálisan érdekelt felek
- A szereplők csoportosulásainak, érdekeinek és konfliktusainak elemzése
- A konzultációs eszközök célkitűzésenként és szakaszonként
- A részvétel végrehajtásának részletes terve, ideértve az ütemtervet és az állomásokat
- Kockázatkezelés és minőségellenőrzés
- A részvételi szabályok meghatározása
- Pénzügyi és humánerőforrás-követelmények
- A részvételi folyamat irányításának szerep- és felelősségi körei
- Dokumentációs eljárások
- A visszajelzések döntéshozatali folyamatba történő beépítésének eljárásai
- A részvételi erőfeszítések hatékonyságának értékelését célzó mutatók és eljárások

KIEMELT HELYI PÉLDA

Brno: A SUMP-konzultáció stratégiájának kidolgozása

Brno egy kommunikációra és részvételre szakosodott tanácsadóval együttműködve dolgozta ki SUMP-konzultációs stratégiáját. A stratégia rögzíti a részvétel általános céljait, a célcsoportokat, a kommunikációs csatornákat és a bevonási technikákat, meghatározza az ütemtervet és a pénzügyi keretrendszert, valamint megnevezi a városigazgatás és a megbízott tanácsadó cég közötti együttműködés követelményeit. A szakértő támogatásával a városigazgatás egy szakszerű és működőképes részvételi folyamatot alakított ki. A konzultációs stratégiát a tevékenységek finomítása érdekében a SUMP-folyamat előrehaladtával aktualizálták.

Brno SUMP részvételi stratégiája
Forrás: Brno városa / MEDIA AGE

3.2 Kapcsolatok építése a részvételi tervezésben

A SUMP-kidolgozásban való részvétel túlmutat a közmeghallgatások és egyoldalú tájékoztatás hagyományos módszerén. A lakosság és az érintett érdekcsoportok aktív és közvetlen bevonását a teljes SUMP-ciklus alatt biztosítani kell – de vajon kit vonjanak be ténylegesen a SUMP részvételi folyamatába? És milyen összetételű eljárásokkal lehet őket a legjobban bevonni?

3.2.1 Hogyan határozzuk meg a részvételi folyamat résztvevőit

A részvételi program megtervezésekor érdemes a gyakran sokféle embereket és szereplőket nagyobb csoportokra osztani. A SUMP részvételi folyamatba bevonandó három nagy csoport az intézményi szereplők, az érintettek és a nyilvánosság (lásd 4. ábra). Ezek a csoportok szervezettségük szintjét, szakértelmüket és sokszínűségüket tekintve különböznek egymástól.

A SUMP-készítésben a tervezésért felelős önkormányzaté a főszerep, de részvétel és integráció révén más **intézményi szereplőket** is be kell vonnia a tervkészítésébe (pl. a helyi önkormányzat más osztályait, helyhatósági szerveket, politikai testületeket, szomszédos közösségeket, magasabb szintű hatóságokat). A CH4LLENGE Intézményi Együttműködési Kézikönyv további információval szolgál az intézményi szereplőkre, feladataikra és működésükre, valamint arra vonatkozóan, hogyan lehet intézményi partnerségeket megteremteni.

A közlekedéstervezésben érintett **szereplők** felderítésekor rögtön eszünkbe juthat számos szereplő, például: kerékpáros szervezetek, környezetvédelmi NKSZ-ek vagy mobilitásszolgáltatók. A közlekedés azonban a kapcsolódó kérdések széles körével áll kölcsönhatásban. A SUMP-ok közvetett hatásai sokszor nehezen észrevehetők, a tervezőknek éppen ezért a nyilvánvaló dolgokon kívül másra is gondolniuk kell (pl. lakóegyesületekre, szakszervezetekre, kiskereskedőkre). Városuk mobilitásának alakításában különböző háttérrel rendelkező érintettek is érdekeltek lehetnek, ideértve a környezetvédelmet, egészségügyet, oktatásügyet, a kereskedelmi szektort vagy a társadalmi szereplőket.

4. ábra: A SUMP-kidolgozásban részt vevő csoportok
Forrás: Rupprecht Consult, 2016

A fenntartható városi mobilitástervezésben érintett szereplők összetétele jellemzően nagyon vegyes: vannak, akik nagyon jól szervezettek és jó anyagi helyzetben vannak, míg mások nem hivatalos, ad hoc csoportok, amelyeknek nincs egységes véleményük. Egyeseknek üzleti érdekeik vannak, másoknak csak ideológiai megfontolásuk. Az érintettek bevonásakor éppen ezért figyelembe kell venni az érdekelt felek sokszínűségét, a különböző csoportok eléréséhez szükséges erőfeszítést, valamint a közlekedés interdiszciplináris természetét.

Bizonyos érdekcsoportok bevonását hatósági előírások kötelezővé is tehetik. Akkor lehetünk biztosak abban, hogy a SUMP-kidolgozás folyamata megfelel a jogi konzultációs kötelezettségeknek, ha körültekintően utánanézünk a jogszabályoknak. Az Egyesült Királyságban például a helyi közlekedési hatóságok (a 2000. évi közlekedési törvényben meghatározottak szerint) kötelesek konzultálni az autóbusz- és vasút-üzemeltetőkkel, a közösségi közlekedés felhasználói csoportjaival és a kerületi tanácsokkal a közlekedéspolitika és a közlekedési tervek megalkotásakor.

A politikusokhoz és közösségiközlekedés-szolgáltatókhoz hasonló szereplőket nem lehet egyértelműen egy csoportba sorolni: az egyik városban intézményi szereplőnek számítanak, egy másikban viszont jobban illenek az érintettek csoportjába. A résztvevő szervezetek listája éppen ezért városonként és SUMP-onként változó.

A nyilvánosság a harmadik csoport, amelyet a SUMP-előkészítés folyamatába be kell vonni. Meg kell vizsgálni azt a földrajzi területet, ahol a SUMP-ot végre akarják hajtani. Milyen potenciális hatásai lehetnek a SUMP-nak a társadalom tagjaira? Kikre lehet hatással a SUMP vonzásköre? Ha bevonásra, demográfiai és társadalmi-gazdasági sokszínűségre törekszünk, érdemes a „nyilvánosságot" különböző célcsoportokra, például szülőkre és gyermekeikre, idősekre, mozgássérültekre, alacsony jövedelműekre bontani, amikor eldöntjük, hogyan szólítsuk meg az embereket (lásd még a 3.3.3. fejezetet). Ideértendő annak térségi elemzése is, hogy ezek a csoportok hogyan mozognak a SUMP területén belül, és ezt hogyan befolyásolhatják a SUMP-szakpolitikák.

Ahogy a nyilvánosságból mindenkinek, aki a SUMP-ban érdekelt, úgy az összes érintettnek is lehetőséget kell biztosítani, hogy közreműködjön a részvételi folyamatban. A gyakorlatban előfordulhat azonban, hogy a tervezésért felelős intézményeknek rangsorolniuk kell az érintetteket abból a szempontból, hogy mennyire vonja be őket. Ez akkor fordulhat elő, ha az érintettek nagy számban érdeklődnek a SUMP iránt, de csak korlátozott kapacitások és források állnak rendelkezésre, vagy ha a konzultációs forma az alapcsoporttal, illetve a szélesebb körrel folyó munkával külön számol.

Érintettek műhelye (World Café)
Forrás: Miriam Lindenau

KIEMELT HELYI PÉLDA

Drezda: A SUMP-kidolgozásban rendes jogú és megfigyelőként jelen lévő érintettek meghatározása

Drezda városa már a „SUMP 2025plus" projekt tervezési folyamatának elején létrehozott egy kerekasztalt az összes érdekelt intézményi szereplő és érintett részvételével. A SUMP-ban való együttműködés iránt a szereplők részéről nagyon nagy volt az érdeklődés, ezért úgy döntöttek, hogy két csoportra osztják a kerekasztalt: a „rendes jogú" főszereplőknek szavazati joguk volt a döntéseknél, míg a „megfigyelő" érintettek csak részt vettek a kerekasztal-találkozón, és minden fontos információt megkaptak. Ennek segítségével több mint 40 érintettet tudtak érdemben bevonni a tervezési folyamat összes szakaszába. Sikeresen lefektették továbbá a SUMP-megvalósítás hosszú távú együttműködésének alapjait.

5. ábra: A drezdai SUMP 2025plus kerekasztal résztvevői
Forrás: Drezda városa / proUrban, 2012

3.2.2 Hogyan válaszuk ki a konzultációs eszközöket

A 2. fejezetben bemutatottak szerint az érintettek bármilyen szinten történő bevonásához az eszközök egész tárháza áll rendelkezésre. Nagy számban vannak olyan források, amelyek áttekintést nyújtanak a kapcsolattartási módozatokról, és tippeket adnak a végrehajtásukhoz (lásd 3. szövegdoboz). A tervezők általában nem csak egy bevonási szint alkalmazása mellett döntenek, hanem különböző szintek technikáit párosítják és rendezik el a tervezési folyamatnak megfelelően. Az interaktív, működőképes részvétel biztosításához a legmagasabb szintű bevonásra is törekedniük kell.

6. ábra: A bevonás szintjei és példaeszközök, az IAP2 alapján átdolgozva
Forrás: International Association for Public Participation (IAP2), adaptáció: Rupprecht Consult

Többféle konzultációs eszközt kell alkalmazni, hogy minden érdekelt fél és ember esélyt kapjon a bekapcsolódásra. A sikeres SUMP részvételi folyamatok gyakran kombinálnak különböző típusú kis- és nagymértékű, offline és online, célzott és nyílt módozatokat. Az eszközök kiválasztása a korábbi részvételi gyakorlatoktól (pl. a múltban hatékonynak bizonyult módszerek átvétele), az érdekelt felek preferenciáitól vagy a konzultációra vonatkozó jogi követelményektől is függhet. A konzultációs eszközök kiválogatásakor a tervező csapatnak elemeznie kell továbbá a célcsoportok szükségleteit, úgymint az időzítést és az elérhetőséget, a rendezvények helyét, a helyszínek akadálymentességét, a nyelvi és kulturális különbségeket, a fordítási igényeket vagy a számítógépes hozzáférést (lásd még 3.4.3. fejezet).

A konzultációs eszközök kiválasztásakor a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- Célcsoport: alkalmas az eszköz a lakosság vagy az érintettek, esetleg mindkettő bevonására?
- SUMP-folyamat: a SUMP-kidolgozás összes szakaszához, vagy csak bizonyos szakaszokhoz megfelelő az eszköz?
- Részvételi célkitűzés: összhangban van az eszköz a konzultációs stratégiában rögzített célkitűzésekkel?
- Hatékonyság: megfelel az eszköz a szükséges kimeneteknek és végeredményeknek?
- Időtartam: mennyi idő kell ahhoz, hogy az eszközt hatékonyan használhassák (pl. egy nap, több nap, hetek, hónapok, évek)?
- Résztvevők megfelelő száma: hány résztvevőt lehet az eszközzel hatékonyan bevonni (pl. maximum 25, 50, 100, 500 és több résztvevőt)?
- Résztvevők kiválasztása: ki vesz részt ebben az eszközben (pl. önkéntes részvétel – bárki, aki csatlakozni szeretne, véletlenszerű, vagy az érintettek képviselőihez hasonló célzott kiválasztás)?
- Források: mennyi pénzügyi és emberi forrást igényel az eszköz (pl. az előkészítéshez, a végrehajtáshoz és nyomon követéshez, logisztikához, a felszereléshez, technikákhoz)?

3. szövegdoboz: A konzultációs eszközök felderítéséhez szükséges források

Számos kiváló forrás létezik, amelyek a kapcsolattartás hatékony formáit mutatják be. A sok között a következőket érdemes megtekinteni:

- International Association for Participation, IAP2 Public Participation Toolbox – elérhető a következő helyen: http://www.iap2.org/
- GUIDEMAPS kézikönyv a sikeres közlekedési döntéshozatalról, 2. kötet, kapcsolattartási adatlapok – elérhető a következő helyen: http://goo.gl/Z6Ow1J
- Participedia online platform a kapcsolattartási technikákról – elérhető a következő helyen: www.participedia.net
- Eltis eszközadatbázis a lakosság és az érintettek bevonásáról – elérhető a következő helyen: http://www.eltis.org

A 7. ábra – a szerzők minőségszempontú értékelése alapján – példaként felsorol néhány SUMP-kidolgozáshoz alkalmas kommunikációs és konzultációs eszközt. Különbséget tesz azok között az eszközök között, amelyek a SUMP kidolgozásának egész folyamatában alkalmazhatók, amelyek alkalmasak a lakosság és az érintett érdekcsoportok folyamatos, aktív bevonására a SUMP egész folyamata alatt, és amelyek főként bizonyos tervezési szakaszokhoz megfelelőek. Az ábrában felsorolt eszközök nem kötelezőek (és nem is teljes körűek). A tervezők például dönthetnek úgy, hogy a „folyamatos" eszközöket csak egyszer, a szakaszokra jellemzőket pedig hosszabb időn keresztül alkalmazzák. Az ábrát egy gondolatébresztő keretnek kell tekinteni, amely sorvezetőként szolgálhat a tervezők számára a helyi környezetnek legmegfelelőbb kommunikációs és konzultációs eszközök kiválasztásához.

7. ábra: SUMP-kidolgozáshoz alkalmas konzultációs eszközök
Forrás: Rupprecht Consult, 2016

Alapfeltételek megállapítása és forgatókönyvek kidolgozása	Elképzelések, célkitűzések és célok kidolgozása	Tervkidolgozás	SUMP-tervezet bemutatása
Kommunikációs eszközök az egész SUMP-folyamat számára			
• Tájékoztató anyag • Tájékoztató standok köztereken • SUMP információs központ	• Hírlevél, levélküldemények • Közösségi média • Tájékoztató rendezvények	• Sajtókonferenciák • Közvetítések (rádió, TV) • Tájékoztató telefonos forródrótok	
Konzultációs eszközök folyamatos részvételi tevékenységek számára			
• Érintettek kerekasztala • Lakossági zsűri, civil tanácsadó bizottság	• Műhelysorozatok a lakossággal és/vagy az érintettekkel • Fókuszcsoport-sorozatok	• Webes fórum • Lakossági közvélemény-kutatás (pl. forgatókönyvekről, elképzelésekről, intézkedésekről))	
További konzultációs eszközök egyes SUMP-kidolgozási szakaszokhoz			
• Kérdőíves felmérések • Megkérdezési technikák • Kulcsszemélyek megkérdezése • Delphi-felmérés • Szakmai munkacsoport • Szabadtéri rendezvények • Crowdsourcing, például feltérképező feladatok	• Kulcsszemélyek megkérdezése • Delphi-felmérés • Jövőkutató rendezvények • Szakmai munkacsoport • Jövőtervező rendezvény • Szabadtéri rendezvények	• Tematikus rendezvények • Vitaestek • Szakértői felülvizsgálat • Interaktív intézkedés-kiválasztó módszerek (pl. verseny, szavazás, online intézkedés-felállítás)	• Találkozók egyes célcsoportokkal • Vitaestek • Nyilvános meghallgatások • SUMP-vitafórum • SUMP-kiállítás • Szavazással kapcsolatos feladatok

© Rupprecht Consult, 2016

4. szövegdoboz: Mi a közös alkotás?

A „közös alkotás" fogalma az üzleti szektorból származik, az ügyfelek újfajta meggyőzési módszereinek kutatására szolgált, onnan került át a tervezésbe. A közös alkotási módszerek célja az erőmegosztás a lakosság és az érintett érdekcsoportok és a tervezők között. Az alkalmazott technikák civilközpontúak, akiket gyakran már a tervezés első órájától, illetve a végrehajtás során is bevonnak. „A közös alkotási módszerek segítségével az emberek saját döntéseiket alakíthatják és népszerűsíthetik, feltérképezhetik az új érintetteket, új önkormányzati kapacitásokat építhetnek ki, továbbá nyitott civil folyamatokat alakíthatnak ki" (Leading Cities, 2013). A lakosság és az érintett érdekcsoportok a tervezési folyamat aktív és kreatív szereplőivé válnak, a tervezésért felelős intézmény pedig a levezető szerepét vállalja magára. A közös alkotás általában alkalmasabb a SUMP megvalósításához, vagyis a SUMP-intézkedések a lakossággal és az érintett érdekcsoportokkal együtt történő végrehajtásához, mint annak kidolgozásához.

Gent városa például az utóbbi évtizedekben sikeresen kísérletezett a közös alkotás módszereivel. Idetartozik egy Átmenetkezelő Fórum létrehozása: a különböző háttérrel rendelkező emberekből álló csoport olyan kirakatprojektre vonatkozó ötleteket gyárt, hogy hogyan nézhetne ki Gent mobilitása 2050-ben. Egyik ötletüket, az Élő Utcákat már ki is próbálták. Ez egy rövid ideig tartó kísérlet, amelynek köszönhetően az ott élők „álmaik" interaktív, autómentes utcáivá alakíthatták át az utcákat. Minden tevékenységet a lakosok szerveztek egy „Lab Van Troje" nevű, önkéntesekből és a környező vállalatokból álló helyi hálózattal együttműködve. A városigazgatás gyakorlati ügyekben működik közre, ha kell. Az Élő Utcák megerősítette a lakók és a városigazgatás közötti kapcsolatot, és előmozdította a közös problémamegoldást: a lakók rájöttek, hogy közösen alakíthatják a környezetüket és formálhatják a várost, a városigazgatás pedig új lendületre és véleményezési gyakorlatra tett szert. További információkért tekintsd meg a következő videót: „Leefstraat 1.0 te Gent"!

Élő Utcák projekt Gentben
Forrás: Dries Gysels

KIEMELT HELYI PÉLDA

Amiens: A lakók egy reprezentatív csoportjának bevonása lakossági műhelyekbe

Amiens a SUMP megújításakor a lakossági műhely technikát alkalmazta annak érdekében, hogy alaposan megismerje a civilek véleményét. Különböző lakóhely, életkor, társadalmi-gazdasági profil és mobilitási magatartás szerint véletlenszerűen kiválasztott lakossági mintát kértek fel részvételre. Több interaktív lakossági műhelyt is szerveztek. Ennek eredményeként konkrét mobilitási intézkedésekről közösen kialakítottak egy véleményt, ami elősegítette a SUMP cselekvési terv kialakítását.

Amiens felismerte, hogy a lakossági műhelynek megvannak a maga korlátai, például az összes társadalmi osztály képviselete és konszenzus elérése szempontjából. Összességében azonban a résztvevők között fenntartható, jövőközpontú gondolkodáshoz vezetett, a SUMP számára pedig értékes adalékokkal szolgált. A tervben megjelölték, hogy milyen intézkedéseket javasolt a lakosok csoportja.

„Lakossági vélemények" címke az amiens-i PDU-ban
Forrás: Agence Avril

KIEMELT HELYI PÉLDA

Gent: Többféle módszer felhasználása a lakosság és az érintett érdekcsoportok elérésére

A város második SUMP-jának kidolgozásakor Gent háromféle kapcsolattartási módszert alkalmazott: a lakosok egy levezető személy útmutatásával nyilvános vitaesteken megtárgyalták a SUMP-tervezetet, amit egy átfogó egyeztetési forduló követett az érintettekkel, többek között egyéni tárgyalások formájában NKSZ-ekkel, közlekedési vállalatokkal, szakszervezetekkel, ingatlanügynökökkel és kisebbségi csoportokkal, majd azt egy párhuzamos, egyhónapos közvélemény-kutatási folyamat követte, amelynek keretében bármely lakos és szervezet elküldhette SUMP-pal kapcsolatos észrevételeit, kérdéseit vagy panaszait. A mobilitástervezéssel kapcsolatban eddig ez volt a legátfogóbb részvételi folyamat, amelyet Gent megszervezett. A különféle kapcsolattartási módszerek alkalmazásával a SUMP-csapat különböző hátterű, életkorú embereket szólíthatott meg, és megerősíthette a mobilitástervezés és intézkedéseinek társadalmi támogatását.

Nyilvános vitaest Gentben
Forrás: Gent városa

KIEMELT HELYI PÉLDA

Budapest: Többrétegű, összetett módszer alkalmazása a részvételi folyamatokban

Budapest tervezőcsapata összetett kapcsolattartási módszert választott a különböző érintettek és lakosság SUMP-tervezetre vonatkozó véleményének összegyűjtéséhez. Ezek a következők voltak:

- egy külön SUMP-weboldal (amely bemutatja a SUMP-ot és a kapcsolódó tudnivalókat)
- egy online kérdőív a SUMP-célkitűzések jelentőségének felméréséhez
- az észrevételek írott formában (online, e-mailben vagy levélben) történő beküldésére vonatkozó lehetőségek
- az érintett érdekcsoportok fórumának sorozata
- külföldi partnerek és szakértők felkérése a SUMP-tervezet áttekintésére

Érintettek találkozója Budapesten
Forrás: BKK Budapesti Közlekedési Központ

A SUMP-folyamatban alkalmazott kapcsolattartási módszerek fordulópontot jelentettek Budapest tervezési gyakorlatában a széles körű és működőképes részvétel felé vezető úton. A jövőbeli részvételi folyamatok során ezek további bővítését tervezik.

KIEMELT HELYI PÉLDA

West Yorkshire Combined Authority (WYCA): Érintettek Szakmai Tanácsának felállítása

„CityConnect" nevű kerékpáros és gyalogos közlekedési rendszerének kidolgozása és megvalósítása érdekében a WYCA felállította az Érintettek Szakmai Tanácsát és egy szakemberekből és laikusokból álló támogató csoportot. A tanács rendszeres találkozókat tartott, ahol a résztvevők átadhatták helyi tudásukat, elmondhatták műszaki szakvéleményüket, a projekt iránti felelősségérzet biztosításával pedig segítette a projekt végeredményének és társadalmi megítélésének alakítását. A tanácsadó csoport elnöke – egy független személy, akinek munkaidejét a CityConnect fizetette – az általános programtanács tagja volt. A CityConnect lehetőséget nyújtott új technikák kipróbálására, és arra, hogy megvizsgálják az általános SUMP-gyakorlatba történő beépítésének lehetőségét.

A CityConnect csapata és érintettjei
Forrás: WYCA

KIEMELT HELYI PÉLDA

Brno: Mobilitási elképzelés kialakítása szakértőkkel együttműködve

Brno egy előrelátó mobilitási elképzelés kidolgozásához felkért öt tudóst, hogy legyenek „látnokok", és készítsenek el öt különböző, 2050-ig szóló elképzelést. Az öt elképzelést bemutatták és megtárgyalták a Smart City Committee által szervezett egész napos szakértői műhely keretében, amelyen 50 – különböző háttérrel rendelkező – szakértő vett részt. Az átdolgozott elképzeléseket a műhelyen jelen lévő polgármesternek és tanácstagoknak, valamint több magasabb szintű találkozón is bemutatták. Az elképzelésekről egyeztettek továbbá a SUMP-kidolgozáshoz hozzájárulni kívánó civilekből álló SUMP-munkacsoportokkal is. A CityCouncil a kapott visszajelzések alapján kiválasztotta és jóváhagyta a végleges mobilitási elképzelést, amely aztán a további SUMP-kidolgozás alapjául szolgált.

Jövőtervező műhely Brnóban
Forrás: Marie Schmerková

KIEMELT HELYI PÉLDA

Zágráb: Érintettek részvételével tartott mobilitási műhelysorozat Zágrábban

Zágrábnak az a célja, hogy helyi szinten megerősítse az integrált és részvételalapú tervezési gyakorlatot, végeredményben pedig a SUMP-kidolgozás felé vezető utat egyengesse. Ehhez érintetteket hívtak meg műhelyekbe, hogy megtárgyalják, egy szélesebb körű SUMP-kidolgozási folyamat keretében hogyan lehetne elindítani és tovább fejleszteni a Zágrábi Fejlesztési Stratégiában rögzített mobilitási célokat, prioritásokat és intézkedéseket. A műhelyek célja az volt, hogy meghatározzák a közös mobilitási érdekeket, valamint fogékonnyá tegyék a résztvevőket egy rendszeres kommunikáción, kölcsönös konzultáción és közös döntéshozatalon alapuló tervezéskultúrára.

Érintettek műhelye Zágrábban
Forrás: City Office for Strategic Planning and Development

Online kapcsolattartás

Az online kapcsolattartási eszközök az utóbbi években fejlettebbé váltak. Igen népszerűek lettek például azok a weboldalak, amelyek a résztvevőket naprakészen tájékoztatják a tervezés állásáról, és lehetővé teszik az online párbeszédet. Ennek ellenére sok tervezésért felelős intézménynek még további gyakorlati ismeretekre és tapasztalatokra van szüksége azzal kapcsolatban, hogy az online kapcsolattartási módszereket mikor és hogyan alkalmazhatják hatékonyan.

Az online kapcsolattartás általában a szélesebb tömegeket célozza meg. A résztvevők feladata olyan sokrétű lehet, mint maguk a rendelkezésre álló technikák: a lakosok lehetnek tényfeltárók, közvetlen közreműködők, kritikus bírálók vagy kreatív gondolkodók. Számos módszer áll rendelkezésre, többek között a következők:

- Interaktív vitafórumok
- Online szöveges hozzászólások (pl. a SUMP-tervezettel kapcsolatban)
- Tömeg-feltérképezés (pl. mobilitáselemzés)
- Szavazás (pl. prioritásokról, forgatókönyvekről, intézkedési csomagokról)
- Versenyek (pl. a legjobb mobilitási megoldások kidolgozása, ideértve a szavazást a javaslatokról)

A digitális konzultációs módszerek általában bárki számára nyitottak. Sokszor hosszabb ideig, például több hétig vagy hónapig tartanak. Nagyon fontos éppen ezért, hogy világosan tudassák a nyilvánossággal, hogy mennyi ideig mondhatják el a véleményüket. Online fórum kialakításakor meg kell határozni a moderálási eljárásokat. Az előmoderálás a hozzászólások jóváhagyását jelenti közzététel előtt, hogy ki lehessen zárni például a rágalmazó tartalmakat, míg az utómoderálás lehetővé teszi a hozzászólások azonnali közzétételét, amelyeket aztán utólag ellenőriznek.

Az online kapcsolattartás remek lehetőség azok megszólítására, akik általában nem vesznek részt a hagyományos konzultációs módszerekben. Ez azonban a felülreprezentáltság veszélyével is jár. Az online módszereket jellemzően kamaszok, fiatal felnőttek és a tanult középosztálybeliek veszik igénybe, míg az idősebbek, a kevésbé iskolázottak és olvasottak, valamint a bevándorlók gyakran alulreprezentáltak (Nanz & Fritsche, 2012). Fontos ezért az online és offline részvétel lehetőségét is felkínálni annak biztosítása érdekében, hogy mindenki bekapcsolódhasson. A tervezőknek meg kell határoznia azt a stratégiát, hogy az online és személyes módszer hogyan fogja egymást kiegészíteni.

Ha a tervezőnek nincs sok tapasztalata az online kapcsolattartásban, nem rendelkezik képességekkel vagy forrásokkal (az online kapcsolattartás időigényes lehet!), akkor célszerű lehet megbízni az online konzultációs stratégiák kidolgozására és a végrehajtás irányítására szakosodott szolgáltatót.

Online kapcsolattartás Budapesten
Forrás: BKK Budapesti Közlekedési Központ

KIEMELT HELYI PÉLDA

Példák az online kapcsolattartásra a fenntartható városi mobilitástervezésben

Drezda: Online „drezdai vita” a SUMP-tervezetről

Drezda a négy hetes, jól bevált „Drezdai Vita” nevű eszköz segítségével vonta be a lakosságot a SUMP-kidolgozásába. Különböző személyes részvételi tevékenységek kiegészítéseként civileket kértek fel, hogy csatlakozzanak egy interaktív online platformhoz, és ott tanulmányozzák például a SUMP-pal kapcsolatos információkat, vegyenek részt az eszközmegoszlással kapcsolatos felmérésben, és osszák meg a SUMP-tervezettel kapcsolatos észrevételeiket egy tematikusan felépített vitafórumon. A weboldalnak 4500 látogatója volt, és közel 43 000-szer kattintottak rá.

Tekintsd meg a drezdai vitáról szóló következő videót: „Fischelant mobil – a mobilitás újragondolása”!

A Drezdai Vita online platformja
Forrás: Drezda városa

Bréma: Online feltérképezés és forgatókönyv-felállítás

Bréma felkérte lakosait, hogy a helyi mobilitás helyzetének felméréséhez vegyenek részt a SUMP online platformján egy közös feltérképezési feladatban. A lakosok továbbá egy különleges „forgatókönyv-felállító” webes applikáció segítségével javaslatot tehettek saját brémai mobilitási forgatókönyvükre.

Online feltérképező eszköz
Forrás: Bréma városa

Interaktív webes forgatókönyv-készítő applikáció
Forrás: Bréma városa

Bristol: Szavazás a mobilitási stratégiáról és a forgatókönyvről

A „Bristol jövője" nevű projekt arra kérte a város lakosságát, hogy szavazzanak két, 2050-ig szóló – az érintettekkel folytatott háromlépcsős egyeztetési folyamatban kidolgozott – környezetkímélő forgatókönyvről és az azok alapját jelentő stratégiáról.

„Bristol jövője" weboldal
Forrás: „Bristol jövője" / Andy Council

3.2.3 Hogyan hívjuk fel a figyelmet a SUMP részvételi folyamatára

A részvételi folyamatra vonatkozó kommunikáció azért fontos, hogy a nyilvánosságot naprakészen tájékoztassuk a SUMP-kidolgozásról, nem hivatalos visszajelzéseket kapjunk, és felhívjuk a figyelmet a SUMP-kidolgozás folyamatában való részvételi lehetőségekre. Minthogy a kommunikáció szorosan kapcsolódik a közönségkapcsolatokhoz, ezért érdemes lehet együttműködni a közönség- és sajtókapcsolatok/közügyek osztállyal. Különféle kommunikációs csatornák állnak rendelkezésre:

- **Nyomtatott formátumok** (pl. szórólapok, füzetek, plakátok, képeslapok, levélküldemények, jelentések): amelyeket a tervezésért felelős intézmény készít, illetve sajtóközlemények és tematikus cikkek. Ezeket annak érdekében küldik el a különböző sajtóorgánumoknak, hogy a sajtó beszámoljon a történetről.

- **Személyes/„élő formátumok"** (pl. információs standok, tájékoztató telefonos forródrótok, sajtókonferenciák): ezek a formátumok kétoldalú kapcsolattartásra kérik a nyilvánosságot. A nyilvánosságtól beérkező információk felhasználásával a SUMP-kidolgozás és végrehajtás folyamatát lehet támogatni.

- **Új média (közösségi média):** igény szerinti, valós idejű és interaktív tartalom, amelyhez az interneten keresztül lehet hozzáférni. A leggyakrabban használt formátumok közé tartoznak például a weboldalak, hírlevelek, e-mailek, a közösségimédia-platformok (pl. Twitter, Facebook, LinkedIn, YouTube, Tumblr, Instagram, Pinterest), a blogok és a wikik. Az új média formátumok lehetőséget biztosítanak a látogatók számára, hogy a bejegyzések „lájkolásával", hozzászólásokkal és saját tartalmak hozzáadásával közvetlenül is bekapcsolódjanak a párbeszédbe.

A tervezésért felelős intézménynek világosan és közérthetően, a szakzsargon mellőzésével kell kommunikálnia. Ezzel kimutatja, hogy hajlandó együttműködni a lakossággal, amivel viszont csökkentheti most vagy később a nyilvánosság vonakodását a részvételtől.

A közösségi média és a fenntartható városi mobilitástervezés

A fő mondanivaló terjesztésének és hatásainak további fokozása érdekében nemcsak a hagyományos csatornák, hanem az új sajtóorgánumok használata is ajánlott. A közösségi médiát már a SUMP-folyamat elején el kell kezdeni használni, hogy a fő mondanivalónak legyen ideje eljutni a célközönséghez. Egy követő közösségi média kialakításához bizonyos pluszmunka kell az elején, a követés fenntartásához pedig rendszeres karbantartásra van szükség a SUMP egész folyamata alatt. Ha a SUMP-csapat úgy dönt, hogy energiát fektet a közösségimédia-jelenlét megteremtésébe, akkor a SUMP-kidolgozás és -végrehajtás során végig ügyelnie kell rá, hogy a nyilvánossággal való kapcsolattartáshoz folyamatosan használja ezeket a fiókokat. Néhány ötlet, hogy a SUMP-folyamat alatt milyen közösségimédia-tartalomkészítési lehetőségek vannak:

- A részvételi folyamatról szóló multimédiás bejegyzések (pl. fényképek, videók, interjúk, résztvevőktől származó idézetek)
- Valamely állomás elérésnek bejelentése, például amikor kidolgozták a jövőképet, meghatározták a mobilitási prioritásokat, célokat és intézkedéseket
- Amikor a tervet elfogadták, a közösségi médián keresztül is meg kell ünnepelni a teljesítményt, és meg kell hívni a követőket minden tervezett személyes ünnepségre

5. szövegdoboz: A közösségi média SUMP-tájékoztatási célú felhasználására vonatkozó tanácsok

Jelöljünk ki valakit, aki a közösségimédia-fiók rendszeres felügyeletéért lesz felelős. A feladatok közé tartozik a tartalom szűrése és közzététele a helyi önkormányzat nevében, a közösségi hozzászólások figyelése és megválaszolása, illetve új tartalmi javaslatok kidolgozása.

Vezessünk be időhatékony eljárásokat az üzenetek jóváhagyására, amelyeket a helyi önkormányzat közzétesz a saját közösségimédia-oldalain. Felgyorsíthatják ezt a folyamatot a kijelölt tartalomkészítők számára készített iránymutatások az elfogadott (illetve a kerülendő) témákról és szóhasználatról.

Vegyük figyelembe a közösségimédia-fiókok felügyeletéhez és tartalomkészítéséhez rendelkezésre álló kapacitásokat. A helyi önkormányzat közösségimédia-fiókjának megfelelő kezeléséhez napi több óra munkaidő-ráfordításra lehet szükség. Ugyanilyen időigényes lehet a közösségi médián nyilvánosan közzétenni kívánt tartalom elkészítése és jóváhagyatása. Ha a helyi önkormányzatnak nincs házon belül kapacitása, akkor el kell gondolnia azon, hogy ezekkel a feladatkörökkel például egy kommunikációs céget bízzon meg.

KIEMELT HELYI PÉLDA

Temesvár: Tudásmegosztás és tartalomkészítés közösségi médián keresztül

A SUMP előkészítő tevékenységek keretében Temesváron elvégezték a helyi mobilitás helyzetének elemzését. Kiderült, hogy a tervező csapatnak nincsenek információi a kerékpározásról. Mivel a városi kerékpáros közösség igen aktív volt a közösségimédia-hálózatokon, összeállítottak egy Facebook-kérdőívet, hogy jobban megismerjék a kerékpárosok szükségleteit és elképzeléseit. A felmérésre több mint 1000 válasz érkezet, ami lehetővé tette, hogy elkészítsék a város kerékpáros problémáinak teljes körű leltárát, illetve az új kerékpársávok kialakítására vonatkozó javaslatcsomagot. Az információkat aztán visszatáplálták a SUMP-kidolgozás folyamatába.

A temesvári kerékpáros utazások indulási-érkezési térképe a felmérés eredményei alapján
Forrás: Ove Arup & Partners International Ltd

KIEMELT HELYI PÉLDA

West Yorkshire Combined Authority (WYCA): A közösségi média használata a SUMP-megvalósításban

A WYCA „CityConnect" elnevezésű kerékpáros és gyalogos infrastrukturális projektjében a következőkre használták a közösségi médiát:

- a projekt népszerűsítése, illetve a nyilvánosság tájékoztatása a helyzetről
- a soron következő tevékenységek, rendezvények és bekapcsolódási lehetőségek népszerűsítése
- a kerékpározás és a városban betöltött szerepének szélesebb körű megvitatásának fóruma
- a rendszer előnyeire vonatkozó részletesebb tájékoztatással azonnali reagálás a nyilvánosság kritikáira
- a projekt „pártfogói" a közönség szélesebb körében népszerűsíthessék a projektet

A WYCA megtudta, hogy megfelelő erőforrásokra van szükség ahhoz, hogy a közösségi médiában azonnal reagálni tudjon a hozzászólásokra, mivel a közösségi média egy „élő" kommunikációs eszköz.

CityConnect a Twitteren
Forrás: CityConnect

CityConnect a Twitteren
Forrás: CityConnect

6. szövegdoboz: Építsd fel a terved márkáját!

Az első dolog a látvány – ma már nagyon fontos, hogy a SUMP jellegzetes legyen, és professzionális megjelenésű SUMP-anyagok készüljenek. A SUMP kidolgozott szervezeti arculata közvetítheti annak filozófiáját, egységes megjelenést teremt, és biztosítja, hogy a lakosság és az érintett érdekcsoportok felismerjék és megjegyezzék. A SUMP márkaépítésének része lehet egy találó elnevezés. Budapest például saját SUMP-ját – a Balázs Mór-tervet – egy híres magyar közlekedésmérnökről nevezte el, aki Budapesten 1887-ben elindította az első villamosjáratot. A márkaépítés része lehet továbbá a vizuális arculat, a SUMP téma- és színvilágának kidolgozása, illetve egy külön SUMP-logó megtervezése (lásd az alábbi példát).

Budapest SUMP-ja, a „Balázs Mór-terv"
Forrás: BKK, 2014

Brno SUMP-logója
Forrás: Brno városa/MEDIA AGE, 2015

A genti SUMP illusztrációja
Forrás: Gent városa, 2014

3.3 A részvételi tervezés folyamatai

Ha a lakosok és az érintettek bevonásával kapcsolatos előkészítő munkákat befejeztük, és meghatároztuk a részvétel általános keretrendszerét, itt az idő, hogy ténylegesen elvégezzük a részvételi tevékenységeket. A részvételt vezetheti a SUMP kidolgozásáért felelős osztály, de irányíthatja egy külön kommunikációs szakterület is, amelynek munkáját az önkormányzat, például a közlekedési osztály dolgozói a tárgyi szakértelmükkel támogatják.

3.3.1 Hogyan irányítsuk a részvételi folyamatot

A lakosság és az érintett érdekcsoportok megszólítása. A tervezésért felelős intézménynek széles körben terjesztenie kell a hírt, hogy egy új mobilitási terv kidolgozására kerül sor, és abba a clakosság (és az érintettek) is bekapcsolódhatnak. Annak biztosítása érdekében, hogy az üzenet minél több emberhez eljusson, különféle eszközök segítségével fel kell kérni a polgárokat, hogy kapcsolódjanak be a SUMP-kidolgozásba. Idetartozhatnak a hagyományos formák, mint például újságokban megjelenő nyomtatott hirdetések, honlapokra feltett közlemények, hírlevelek vagy a lakosságnak küldött levelek. Ki kell használni az újabb formákat is, úgymint közösségi média, a részvételt népszerűsítő rövid videók, SUMP-látogatóközpont vagy a mobilitási terv számára külön fenntartott honlap. A nagyközönséggel folytatott kommunikációról további információkkal szolgál a 3.2.3 fejezet.

Az intézményi szereplők és érintettek megszólítása általában célzottabb, különösen akkor, ha speciális, csak az érintettekre szabott módon kívánjuk őket bevonni. A kapcsolatfelvételben a következő információknak kell szerepelniük:

- a SUMP készítésének/a meglévő mobilitási terv felülvizsgálatának okai és céljai
- a SUMP kidolgozására várhatóan rendelkezésre álló idő
- a szereplő (csoport) érintettségére vonatkozó tájékoztatás
- a SUMP-részvételi folyamat célkitűzései
- az érintett részvételi lehetőségei, illetve a tevékenységek áttekintése
- arra vonatkozó kérdések, hogy az érintett szeretne-e közreműködni a SUMP kidolgozásában, és ha igen, hogyan
- az érintett elvárásaival és szerepének saját értelmezésével kapcsolatos kérdések.

Annak ellenére, hogy komoly energiákat fektetünk a potenciális érdekelt felek meghívására, előfordulhat, hogy néhány érintett kevésbé közlékeny, vagy egyáltalán nem is reagál. Ez nem azt jelenti, hogy a SUMP-kapcsolattartó csapat nem próbálkozhat tovább. A hallgatásnak több oka is lehet, például kapacitásproblémák vagy hosszabb időre van szükség a válaszadáshoz. Fontos, hogy ha nincs válasz, különböző kommunikációs csatornákon keresztül többször is alaposan utánajárjunk a dolognak, mivel minden érintett számára biztosítani kell a részvétel lehetőségét. A a lakosság és az érintett érdekcsoportok megszólításával kapcsolatos minden tevékenységet megfelelően dokumentálni kell.

A részvételi tevékenységek szervezése. Amikor a lakosságot és az érintett érdekcsoportokat bevonjuk a SUMP kidolgozásába, feltétlenül biztosítani kell, hogy a dolgozók rendelkezzenek a részvételi folyamat tényleges lebonyolításához szükséges képességekkel és szakértelemmel. Ha a tervezésért felelős intézmény nem rendelkezik bizonyos képességekkel és szakértelemmel, akkor oktatásnak és kapacitásfejlesztésnek kell történnie. A tervező azon is elgondolkodhat, hogy a képességbeli hiányosságok megszüntetésére külső segítséget vegyen igénybe. A 7. szövegdoboz a SUMP-részvételi folyamat szervezéséhez szükséges képességek körét mutatja be.

A genti Élő Utcák projekt kollektív tervezése
Forrás: Dries Gysels

Ezenkívül a részvételi tevékenységek házon belüli összehangolása is fontos. A konzultációs eszközökre vonatkozó „felhasználási tervek" megkönnyíthetik a tervezést; ezekben részletezni kell az eljárásokat, szükséges anyagokat, logisztikát, szerepeket, felelősségi köröket és dokumentációs követelményeket (lásd CEEA, 2008). A részvételi tevékenységek szoros nyomon követése nagyon fontos a kiválasztott formák hatékonyságának ellenőrzéséhez, illetve a részvételi program optimalizálásához. A 3.4 fejezet a SUMP-részvételi folyamat minőségellenőrzésére és értékelésére vonatkozó további információkkal szolgál.

7. szövegdoboz: A SUMP-részvételi folyamat szervezéséhez szükséges képességek

- A részvételi elvek ismerete
- Konzultációs technikákban szerzett tapasztalat
- Értekezlet- és rendezvényszervező képesség
- Kommunikációs készség, írás és prezentációs készség
- Levezetési és moderációs képesség
- Aktív figyelőképesség
- Konfliktusmegoldó- és tárgyalókészség
- Elemzőképesség, eredmények összefoglalásának képessége
- Minőségirányító- és értékelőképesség
- Innováció, új elképzelések vizsgálata iránti hajlandóság
- A csoportdinamika ismerete
- Kapcsolatteremtő-képesség, kultúraközi ismeretek, kulturális érzékenység

Az észrevételek áttekintése és beépítése. A lakosság és az érintett érdekcsoportok írásbeli és szóbeli közreműködését gondosan dokumentálni, elemezni kell, és be is kell építeni, ha a SUMP szempontjából érdekesek. Az alkalmazott részvételi megközelítéstől függően ezt meg lehet tenni többször minden SUMP-szakasznál és/vagy lehet egyszeri, nagyobb munka is, amikor a SUMP-tervezetről kérnek visszajelzést a lakosságtól és az érintett érdekcsoportoktól. Az észrevételek áttekintését általában manuálisan végzik, ezért nem szabad alábecsülni a vizsgálathoz szükséges időt. Különösen az új online kapcsolattartási módszereknél kell a tervezőknek hatalmas mennyiségű választ feldolgozniuk, amikor a nyilvánosság bevonása a feladat: az 1000-nél több hozzászólás sem szokatlan szám! Az igazságos és megfontolt számbavétel biztosítása érdekében a tervező csapatnak minden ésszerű észrevételt meg kell vitatnia.

Az észrevételek hatékony és eredményes áttekintéséhez nagyon fontos a tervszerű megközelítés. Az elemző eljárás a kiválasztott részvételi formától függ, de arról már az előkészítő szakaszban dönteni kellett annak biztosítása érdekében, hogy rendelkezésre álljanak a szükséges erőforrások. Ha a hozzászólásokat összegyűjtöttük, célszerű csoportosítani őket, például az érintett terület témái vagy térbeli szint, úgymint szomszédság, kerület vagy tágabb városi szint szerint. Szükség lehet továbbá a csoportokban szereplő hasonló elképzelések és javaslatok további bontására, annak ellenőrzésére, hogy mennyiben felelnek meg a SUMP célkitűzéseinek, illetve SUMP-vonatkozásuk vagy érdekességük szerint egy sorrend felállítására.

Fontos visszajelzéseket adni arról, hogy a lakosság és az érintett érdekcsoportok észrevételeit figyelembe vették-e, és ha igen, mennyiben, bizonyos észrevételeket pedig miért nem fogadtak el. A visszajelzésadás módja a kiválasztott részvételi formától függ. Lehet önállóan írt válasz, határozatok könyve vagy az elfogadott véleményekről készült összefoglaló jelentés. Az átláthatóság biztosítása érdekében minden visszajelzést nyilvánosságra kell hozni.

Ezenkívül a tervezésért felelős intézménynek jeleznie kell a politikai testületek felé, hogy a nyilvánosságtól beérkezett javaslatok közül melyek ígéretesek, illetve javíthatják tovább a SUMP-ot. Az új elképzelések megvalósításához akár politikai jóváhagyásra is szükség lehet, ezért fontos, hogy az összes idevágó információt gondosan előkészítsék a politikusok számára, és elmagyarázzák nekik az újonnan választott utak célját.

8. szövegdoboz: A részvételalapú SUMP-kidolgozás beérkezett adatainak dokumentálása

A teljes körű, pontos és tömör dokumentáció átláthatóságot visz a SUMP-folyamatba, egyben pedig megelőző intézkedés is a folyamatban későbbi panaszok esetére. SUMP-részvételi értekezletek tartása esetén jegyzőkönyvben kell rögzíteni a legfontosabb hozzászólásokat és eredményeket, illetve azt, hogy kiktől származnak. A résztvevőknek lehetőséget kell biztosítani, hogy ellenőrizzék a hozzászólásaikat. Ezután a jegyzőkönyveket nyilvánosságra kell hozni. Az írásban beérkező észrevételeket rögzíteni kell, majd elemzés céljából fel kell vinni őket egy nagy adatbázisba.A tervezőnek az egész részvételi folyamatot is dokumentálnia kell, például a részvételi lehetőségekről adott tájékoztatást, az elvégzett tevékenységeket, a résztvevőket és a válaszadási arányokat, a beérkezett adatok elemzésének módját, illetve azt, hogy bekerültek-e a SUMP-ba, vagy sem.

KIEMELT HELYI PÉLDA

Budapest: A beérkezett adatok rögzítése és elemzése – tervszerűen és átlátható módon

Egy négyhónapos konzultációs idő alatt a budapesti SUMP-csapat több mint 1300 észrevételt kapott. Minden észrevételt rögzítettek egy közös nagy adatbázisban, amely tartalmazta az észrevételező adatait, az észrevétel tartalmát és a szakértők észrevételre vonatkozó véleményét. Az elemzéshez alapos előkészületekre és részletesen kidolgozott eljárásra volt szükség, mivel a hozzászólások sokszor összetettek voltak, és a mobilitási terv több vonatkozását is érintették. A visszajelzések értékeléséhez jelentős emberi és időráfordításra volt szükség. Miután az összes észrevételt kiértékelték, a szakértői csoport kialakította a SUMP módosítására, így például 22 intézkedés aktualizálására és három új intézkedés bevezetésére vonatkozó ajánlásait. A módosított közlekedésfejlesztési stratégiát a Fővárosi Közgyűlés 2015 júniusában hagyta jóvá.

8. ábra: A Balázs Mór-terv észrevételeinek elemzése
Forrás: Budapesti Közlekedési Központ, 2015

KIEMELT HELYI PÉLDA

Drezda: A lakosságtól beérkezett adatok elemzése a Drezdai Vitában

A Drezdai Vita program keretében a helyhatóság összesen 930 észrevételt kapott, amelyeket aztán a SUMP-csapat áttekintett és elemzett. A legfontosabb értékelési szempontok közé tartozott az, hogy a javaslat mennyire érdekes a SUMP szempontjából, illetve hogy már számoltak-e vele benne (lásd 9. ábra). Az összes javaslatot és értékelést nyilvánosságra hozták a Drezdai Vita online platformján, majd átadták a politikusoknak.

Az önkormányzat a társadalmi egyeztetési javaslatok alapján összesen 21 új SUMP-intézkedést állított össze. A helyhatóság szakértői azt javasolták, hogy a városi tanács építse be a SUMP-ba ezeket az új intézkedéseket, a politikusok ezután hivatalosan jóváhagyták őket.

9. ábra: A SUMP-pal kapcsolatban a lakosság által felvetett észrevételek értékelésének drezdai keretrendszere
Forrás: Drezda városa, 2014

3.3.2 Hogyan kezeljük a konfliktusokat

A SUMP-részvételi csapatnak az egész tervezési folyamatban oda kell figyelnie a konfliktusokra. Mivel a konfliktusok hátráltathatják a tervezési folyamatot, megtorpanáshoz vezetnek, akadályozzák a terv elfogadását, és növelik a költségeket, a konfliktusmegelőzésnek a teljes részvételi stratégia szerves részét kell képeznie. Ide kell tartoznia a kockázatértékelésnek, az ellenőrzési eljárásoknak, illetve a potenciális rendkívüli intézkedések meghatározásának.

A résztvevő felek és emberek között természetes és el is várható a beszélgetés a tervkidolgozás folyamatában. A nehézséget a tárgyalási folyamat hatékony irányítása és előmozdítása, illetve a konfliktus elfajulásának megakadályozása jelenti. A következő konfliktusmegelőző tanácsok csökkenthetik a vita kockázatát, és enyhíthetik a feszültségeket:

Terítsük ki lapjainkat az asztalra. A tervezési folyamat és az eddig elvégzett munka helyzetével kapcsolatban legyünk őszinték. Tegyük világossá az előző tervezési szakaszokban meghozott, éppen ezért tárgyalási alapot már nem képező döntéseket, illetve azokat, amikről még lehet vitatkozni.

A döntéshozatal módjával kapcsolatban legyünk átláthatóak. A közreműködést érintő félreértések elkerülése érdekében körültekintően és többször is magyarázzuk el, hogy az érintettek mekkora döntéshozatali jogkörrel rendelkeznek a SUMP-folyamatban. Minden megállapodást dokumentáljunk, a dokumentációt pedig hozzuk nyilvánosságra.

Ne kerüljük az érdekcsoportokat vagy a lakosságot csak azért, mert nehézséget jelentenek. A merev, ellenséges nézeteket valló emberek kényelmetlenségeket okozhatnak a részvételi folyamatban, de semmit nem nyerünk a kizárásukkal. Éppen ellenkezőleg, értékes új meglátásaik is lehetnek.

Bízzunk meg egy semleges levezetőt. A levezető segíthet abban, hogy a csoport konstruktív légkörben együttműködjön, és közös döntéseket hozzon. A illetőnek jártasnak kell lennie a csoportos munkavégzésben és az aktív részvétel előmozdításában. A levezetőnek nem lehet döntéshozatali jogosultsága. A feladatok közé tartozik a találkozók felépítése és moderálása, a vitakezdeményezés, az aktív figyelés, a kérdésfeltevés, az átfogalmazás, illetve az összefoglalás. Az illető legyen lelkes, átérző és magabiztos, igazságos és következetes, illetve a részletek megbeszélése közben ne feledkezzen meg a teljes képről.

Fektessük le a részvétel alapszabályait. A vitára vonatkozó iránymutatások kidolgozása elősegíti a nyílt, tiszteletteljes párbeszéd biztosítását, illetve azt, hogy mindenki véleményét egyformán értékeljék. A közös szabályok akkor a leghatékonyabbak, ha a résztvevőkkel együtt dolgozzák ki őket. Például: saját tapasztalataink alapján beszéljünk, ne általánosítsunk; támogassuk mindenki meghallgatáshoz való jogát; a tárgytól eltérő beszélgetések legfeljebb öt percre korlátozódjanak, megbeszélés alatt tilos telefonálni. A levezetőnek biztosítania kell e szabályok betartását.

9. szövegdoboz: A jó levezető kiválasztására vonatkozó tanácsok

A levezetőnek ismernie kell valamennyire a tervezési folyamatot, de nem feltétlenül kell tárgyi szakértelemmel is rendelkeznie. A levezető tulajdonságai közé tartoznak a következők:

- Hitelesség
- Tárgyilagosság és önuralom
- Türelem és tapintat
- Alkalmazkodóképesség és kitartás
- Érzelmi intelligencia és empátia
- Aktív figyelőképesség
- Párbeszéd- és tárgyalókészség
- Kérdező-, tisztázó- és összegzőképesség

Ne odázzuk el a konfliktusokat, még a legkisebbeket se. Az érdekellentéteket meg kell beszélni, és nyomon kell követni. A gondok mellőzése nem visz előre. Sosem tudhatjuk, hogy egy kis konfliktusból a SUMP-folyamat későbbi szakaszában nem válik-e nagyobb. A konfliktusok megoldása elsőbbséget élvez a részvételi program teljesítésével szemben!

Ha komoly nézeteltérések merülnek fel, a tervezésért felelős intézménynek intézkednie kell – a konfliktusok enyhítésének legfontosabb módszere a megállás, mérlegelés, tervezés és reagálás. A SUMP-folyamatban jelentkező konfliktusok nem mutatnak közös vonásokat, illetve bizonyos szakaszokban különösen valószínűek. A konfliktusok lehetősége nagyban függ a helyi viszonyoktól, az alkalmazott konzultációs stratégiától, a folyamatban résztvevő érintettektől, illetve attól, hogy a részvételnek vannak-e közös szabályai. A konfliktus természetétől függetlenül nagyon fontos egy alapos konfliktuselemzést lefolytatni, hogy jobban megértsük a konfliktus mozgatóit, és kiválasszuk a legmegfelelőbb megoldási módot. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a viták gyakran váltanak ki olyan érzelmeket, mint a félelem és harag, ami erős reakciókat idézhet elő. Fontos, hogy a gondokat kellőképpen vegyük tudomásul, de az is, hogy idejében eloszlassuk a felgyülemlő érzelmeket (lásd Adler et al, 1998). Az érzelmek a tárgyalási taktika részét is képezhetik, amit a tervezőknek még diplomatikusabb módon kell kezelnie.

A „kerekasztal" a SUMP-kidolgozás egyik általános részvételi eszköze, de a konfliktusmegoldás speciális részvételi formájaként egy semleges külső moderátor is alkalmazhatja. Olyan helyzetekben lehet célravezető kerekasztalt összehívni, amikor az eltérő véleményen lévő felek között irányított párbeszédre van szükség. A komolyabb viták rendezési módszere a közvetítés, vagyis az a folyamat, amikor a résztvevők egy közvetítő segítségével szemtől szemben kommunikálnak és tárgyalnak a megoldásról. A közvetítők, moderátorok vagy más kívülállók azonban nem oldhatják meg a konfliktusokat, csak megkönnyíthetik a folyamatot, illetve arra ösztönözhetik a résztvevőket, hogy a konfliktust maguk oldják meg. A közvetítéshez ezért arra van szükség, hogy a résztvevők maguk is hajlandók legyenek párbeszédet kezdeményezni, végeredményben pedig konszenzusra jutni egymással. A tervezőknek tisztában kell lennie azzal, hogy egy többfordulós közvetítési folyamatnak jelentős anyagi és emberi erőforrásvonzata van.

SUMP-tárgyalás
Forrás: Ana Drăguțescu

3.3.3 Hogyan vonjuk be a nehezen megnyerhető csoportokat

Nehezen megnyerhető csoport a társadalomnak az a csoportja, amely a tervezési folyamatban általában alulreprezentált, vagy kevés lehetősége van a bekapcsolódásra. Óvatosan kell azonban bánnunk a kifejezéssel, mert lehet, hogy rosszul tervezték meg a csoportok számára a konzultációs formákat, és emiatt nehéz őket megnyerni. Fontos továbbá megjegyezni, hogy bizonyos helyi viszonyok között lehet, hogy ezek a csoportok valójában jól beilleszkedtek a társadalomba, és nem is nehéz őket elérni.

10. szövegdoboz: A SUMP-kidolgozáshoz potenciálisan nehezen megnyerhető csoportok

SUMP-kidolgozás során a nehezen megnyerhető csoportok közé tartozhatnak a következők:

- Gyermekek és fiatalok
- Idősek, különösen a magányosan élő, idősebb emberek
- Egyedüli szülők
- Etnikai kisebbségi közösségek
- Nyelvi kisebbségek
- Fogyatékossággal élők
- Speciális egészségügyi problémákkal küzdő emberek
- Alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők
- Hitközösségek
- Alacsony jövedelműek

A nehezen megnyerhető különböző csoportoknak megfelelő módszerekről nincs egy kész lista, mivel ezek valójában nagyon heterogén alcsoportok és egyének összessége. Hasznos lehet, ha fordítva gondolkodunk, és megtaláljuk az akadályokat, hogy az egyes csoportok miért nem tudnak részt venni (lásd Reid Howie Associates, 2002): az írásbeli formák kizárhatják azokat az embereket, akik nem tudják, vagy nem szeretik a véleményüket írásban kifejezni; nem anyanyelvűek; látássérültek; írástudási problémákkal, illetve tanulási rendellenességekkel küzdenek. Ezzel szemben a személyes módszerek nehézséget jelenthetnek az olyan emberek számára, akik nem ismerik az interaktív találkozókat, nincs meg az önbizalmuk, hogy kifejezzék a véleményüket, megtapasztalták már a kirekesztést, illetve kényelmetlenül érzik magukat, ha nem a saját megszokott környezetükben vannak. Az online módszerek nem alkalmasak az olyan emberek számára, akik kevés vagy semmilyen számítógépes és internetes tapasztalattal sem rendelkeznek.

Hasznos lehet az egyenlőséggel kapcsolatos külön felvilágosító oktatást tartani a önkormányzat dolgozói számára, hogy befogadó szemlélettel gondolkodjanak, amikor a SUMP-részvételt bonyolítják. A megfontolandó tanácsok közé tartoznak a következők:

- **Tárjuk fel azokat az akadályokat,** amelyek eleve hátráltatják a csoportok részvételét, továbbá a tájékoztatást és a tevékenységeket a konkrét közönség szükségleteinek megfelelően alakítsuk ki (pl. tolmácsok alkalmazása, a létesítmények átalakítása a fogyatékossággal élő emberek számára, ellátás biztosítása, a rendezvény idejének és helyének alakítása).
- **Adjunk elegendő háttérinformációt,** mert nem szabad abból kiindulni, hogy a közönség jól ismeri a témát.
- **Gondoskodjunk akadálymentes tájékoztatásról,** amelyet könnyű megérteni, és különböző formátumban is rendelkezésre áll. A tájékoztatás során használjunk egyszerű nyelvezetet, és kerüljük a dialektusokat, a szlenget és a köznyelvi kifejezéseket; a kérdés megértéséhez építsünk be képeket, szimbólumokat és grafikát.
- **Kérjünk támogatást a helyi szervezetektől** a SUMP-részvétel mondanivalójának közvetítéséhez, például közösségi központoktól, könyvtáraktól, óvodáktól, háziorvosi rendelőktől.
- **Ügyeljünk rá, hogy a rendezvények hozzáférhetők legyenek** valamennyi potenciális résztvevő számára, ellenőrizzük például a helyszín megközelítését, a parkolókat, a táblákat, a világítást, magának a helyszínnek az akadálymentességét.
- **Adjunk anyagi vagy egyéb támogatást** azok számára, akiknek nincsenek meg a részvételhez szükséges forrásaik.

KIEMELT HELYI PÉLDA

West Yorkshire Combined Authority (WYCA): Részvétel „nehezen megnyerhető” közösségek esetén

West Yorkshire új SUMP-jának tervezésekor a WYCA a helyi Ifjúsági Egyesület NKSZ-szel együttműködve szerette volna megismerni a fiatalok utazási nehézségekkel kapcsolatos véleményét, illetve jövőre vonatkozó kívánságait. A WYCA megtudta, hogy a partnerszervezetek sokszor sikeresen tartanak kapcsolatot, illetve valósítanak meg részvételi tevékenységeket a nehezen megnyerhető csoportokkal. Az Ifjúsági Egyesület interaktív részvételi eljárásokat dolgozott ki a következő témákban:

- Közlekedési magatartás – a napi tevékenységek végzésének, például iskolába/főiskolára/városba járás kiscsoportos vitája
- Közlekedési motivációk – a potenciális jövőbeli közlekedésre vonatkozó állításokkal egyetértést/vitatkozást kiváltó feladatok és játékok
- A technológia szerepe – olyan játékok, amelyek megismertetik, hogy a technológia hogyan javíthatja a jövőbeli közlekedést

A WYCA kerékpáros és gyalogos projektje, a „CityConnect” megvalósítása során a WYCA közösségi részvételi tevékenységek biztosításáról szóló szerződést kötött egy NKSZ-szel. Az NKSZ a nehezen megnyerhető csoportokat, például az időseket és az etnikai kisebbségeket képviselő közösségi szervezetek segítségét kérte a lakosság körében végzett utcai felmérésekhez, hogy megismerje, milyen fejlesztésekkel lehetne ösztönözni a környéken a gyaloglást. A jó közösségi kapcsolatokkal rendelkező helyi csoportok igénybevétele hatékonnyá tette a részvételi tevékenységeket, különösen amikor szorosak voltak a határidők.

A Bradfordi Kelet-Ázsiai Partnerség Közösségi Csoport által végzett utcai felmérő munka
Forrás: Living Streets

3.4 Részvételértékelés

A SUMP-részvételi folyamat általános minőségének biztosítása és hatékonyságának felmérése minden érintett fél számára fontos. Az értékelés nagyon fontos annak megismeréséhez, hogy sikeres volt-e a kapcsolattartási folyamat, illetve milyen hatása volt a SUMP-kidolgozásra, valamint a tágabb környezetre. Az értékelés eredményeit a SUMP végrehajtásába, valamint az újgenerációs SUMP előkészítésébe is át kell ültetni. Az értékelés azonban még viszonylag új gyakorlat a részvétel területén.

3.4.1 Hogyan határozzuk meg a minőségügyi és ellenőrzési eljárásokat

A kapcsolattartási tevékenységek nyomon követésének segítségével figyelhetjük a részvételi célkitűzések teljesülésének állását, szükség esetén pedig megragadhatjuk az alkalmat, hogy korrekciós intézkedéseket tegyünk. A különböző részvételi tevékenységekhez ideális esetben már a SUMP konzultációs stratégiájának kidolgozásakor mutatókkal és célokkal párosuló célkitűzéseket kell meghatározni (pl. elégedettségi arány, résztvevők és visszajelzések száma).

Számos minőségellenőrzési eljárás létezik, a belső mechanizmusok közé tartoznak például a következők (lásd még CEAA, 2008):

- **Eligazítások:** minden részvételi tevékenység után hívjuk össze a SUMP-kapcsolattartó csapatot, hogy megbeszéljük a legfrissebb tapasztalatokat, illetve meghatározzuk a továbblépési lehetőségeket
- **Áttekintő értekezletek:** az egész részvételi program hatékonyságának és eredményeinek felmérése érdekében rendszeresen ütemezzünk be értekezleteket
- **Társértékelés:** kérjünk fel gyakorlati szakembereket, akik nem vesznek részt a SUMP részvételi folyamatában, hogy adjanak szakmai visszajelzést konkrét eseményekről, tevékenységekről vagy stratégiákról
- **Minőségellenőrző bizottság:** hozzunk létre egy külső tagokból álló bizottságot, amely felügyeli a SUMP-folyamatot, ideértve a részvételi tevékenységeket, gondoskodik továbbá a minőségbiztosításról (lásd a kiemelt helyi példát)

A lakosság és az érintett érdekcsoportok számára a visszajelzés lehetőségét is biztosítani kell. Jelöljünk ki például egy kapcsolattartót, akihez a résztvevők kérdésekkel és visszajelzésekkel fordulhatnak, rendezvényeken és online is helyezzünk el ötletládákat, végezzünk rendezvény- és folyamat-elégedettségi felméréseket, és/vagy rendszeresen kérjünk az érintettektől nem hivatalos visszajelzéseket – hasznos lehet egy semleges levezetőt is bevonni ebbe.

KIEMELT HELYI PÉLDA

Példák a minőségellenőrző bizottságokra

A SUMP kimunkálásához öt közlekedési professzorból és három városi és regionális tervező szakemberből Drezda létrehozott egy Tudományos Tanácsadó Testületet azzal a céllal, hogy tanácsokat adjon az önkormányzatnak és a partnereknek (pl. módszerekről, célkitűzésekről, forgatókönyvekről, előzetes vizsgálatokról, SUMP-tervezetről). A Tudományos Tanácsadó Testület a konfliktusok értékelésénél a semleges testület feladatait is ellátta, és integráló, levezető szerepet vállalt ezek megtárgyalásában.

Brémában egy Projekttanácsadó Testületet hoztak létre, amely az egész SUMP-kidolgozás folyamatának minőségellenőrzéséért, illetve annak biztosításáért felelős, hogy a terv kimunkálása során minden véleményt megfelelően figyelembe vegyenek. A testületben helyet kaptak a tanács tagjai, a szenátor és a mobilitás főszereplői.

Amikor a SUMP-ot kidolgozták, Theszaloníkiban létrehoztak egy Mobilitási Fórumot, amely a közösségi közlekedési hatóság igazgatóságának tagjaiból, közlekedési szakemberekből, a tudományos élet és a mobilitás főszereplőiből állt. A Fórum rendszeres időközönként összeült, és értékelte a SUMP-folyamatot és annak tartalmát.

3.4.2 Hogyan értékeljük a részvételi folyamatot

Amikor az egész részvételi folyamat lezárul, eljön az ideje a végső önkritikus véleményezésnek – az értékelésnek. El lehet ezt végezni az egész folyamat értékelésének keretében vagy külön is (a folyamatértékelésre vonatkozó további információkat lásd a nyomon követésről és értékelésről szóló CH4LLENGE kézikönyvben).

Az értékelést elvégezheti a SUMP-kapcsolattartási folyamatot bonyolító csapat vagy egy független értékelő. Emellett ki kell egészíteni részvételalapú értékelési feladatokkal is, amelyekbe a lakosságot és az érintett érdekcsoportokat is bevonják (lásd pl. Drezda kiemelt példájában az érintettek értékelő felmérését). Léteznek olyan eszközök is, amelyek a SUMP-folyamat vizsgálatában segítik a tervezésért felelős intézményeket, ilyen például a SUMP-önértékelés. Az eszköz segítségével megismerhetjük a SUMP-folyamat erősségeit és gyengeségeit, illetve van benne egy kérdéssor, amely kifejezetten a részvétellel foglalkozik (további információkat lásd a nyomon követésről és értékelésről szóló CH4LLENGE kézikönyvben). A tervezőknek nem szabad elfeledkeznie arról, hogy az értékelés személyi, anyagi és időbeli kapacitásokat igényel, amelyeket már a részvételi stratégiában figyelembe kell venni.

A következő (nem teljes körű) kérdéssor segítségével megítélhetjük a SUMP részvételi folyamatának hatékonyságát (lásd OECD, 2005):

Részvétel

- Megfelelő szintű volt a lakosság és az érintett érdekcsoportok részvétele?
- A kiválasztott módszerek megfeleltek a célkitűzéseknek?
- Jól és időben szervezték meg, illetve hajtották végre a részvételi tevékenységeket?
- A tájékoztatók és az anyagok megfelelőek, elegendőek és hatékonyak voltak?

Reprezentativitás és eredmények

- A SUMP-kidolgozásban érintett minden embernek és félnek lehetősége volt, hogy bekapcsolódjon?
- Az érintettek és a lakosság bevont képviselői között megtalálták a helyes egyensúlyt?
- A részvételi tevékenységek eredményei tükrözik a megismert vélemények teljes skáláját?

Erőforrások és képességek

- A költségvetés elegendő volt a részvételi tevékenységek igényeinek kielégítéséhez?
- Volt elég emberi erőforrás a részvételi tevékenységek hatékony lebonyolításához?
- A SUMP-kapcsolattartó csapat megfelelő szintű képességekkel és tudással rendelkezett a részvételi tevékenységek lebonyolításához?

Eredmények

- A részvételnek pozitív hatása volt a SUMP-kidolgozás folyamatára?
- A részvétel hatására nagyobb lett a SUMP társadalmi támogatása?
- A részvételi folyamat javította a SUMP minőségét?
- A részvételi folyamat előidézett szervezeti változásokat a helyi önkormányzatnál/mobilitási osztályon (pl. új részvételi gyakorlat)?

Ha a részvétel értékeléséhez csak szűkös erőforrások és kapacitások állnak rendelkezésre, a folyamat végén a tervezőknek legalább egy belső áttekintő ülést kell tartania, ahol megbeszélik az általában levonható tanulságokat; a legsikeresebb, illetve sikertelen vonatkozásokat; illetve a folyamat eredményeként a tervezésért felelős intézmények, a lakosság és az érintett érdekcsoportok körében, valamint természetesen magában a SUMP-ban történt legjelentősebb változásokat. Ez a megközelítés viszont kevesebb bizonyítékkal alátámasztott eredményt hozhat, és szegényesebb lehet a nézőpontok sokféleségét tekintve.

11. szövegdoboz: Információgyűjtés értékeléshez

A SUMP-részvételi folyamat értékeléséhez szükséges információk összegyűjtésére számos módszer van, így például (Warburton et al, 2007 alapján):

- Megfigyelések (pl. rendezvényeken, online viták alkalmával)
- Interjúk, fókuszcsoportok (pl. az érintettek képviselőivel, civilekkel, döntéshozókkal, levezetőkkel, a SUMP-kapcsolattartó csapattal)
- Értékelő kérdőívek (a fenti csoportokban, pl. postai, online, telefonos technikák)
- Véleményező gyakorlatok (pl. csoportosan)
- A dokumentációs anyag áttekintése

Információt kell gyűjteni a részvétel kezdetén (pl. összehasonlításhoz), minden tevékenység után, illetve ami a legfontosabb, a részvételi folyamat végén.

KIEMELT HELYI PÉLDA

Drezda: A SUMP-folyamat és a kapcsolattartási tevékenységek részvételalapú értékelése

Drezda a SUMP-kidolgozás folyamatában való részvételt úgy értékelte, hogy egy kérdőívet osztott szét a Kerekasztal, a Kerekasztal Régió, a Tudományos Tanács partnerei és a helyhatóság belső munkacsoportjai között. A résztvevőket arra kérték, hogy értékeljék a következőket:

- A bizottságok sokfélesége és a részvétel szintje
- Az érintettek képviseltsége
- A SUMP-szakaszokkal és a kapcsolódó eredményekkel való elégedettség
- Információkezelés és tájékoztatás
- A lakossági részvétel folyamata és eredményei
- A SUMP-megvalósításhoz tervezett nyomon követés és értékelés
- A SUMP-részvételi program hatása a drezdai tervezési gyakorlatra
- Általában levonható tanulság
- Jövőbeli együttműködési lehetőségek

A folyamatértékelés a jövőben a társadalmi kapcsolattartásra irányuló feladatoknál figyelembe veendő tanulságokat állapított meg, illetve bebizonyította, hogy a SUMP egy tanulási folyamat.

CH4LLENGE

Pilot project
City of Dresden

Evaluation of the Dresden SUMP process

Dear partners of the Dresden SUMP process,

Within the framework of the European Project C
feedback to the Dresden SUMP process filling i

In Dresden the SUMP process started in Septe
in November 2014. So the planning process ac
and to the recommended SUMP cycle is very a
evaluated as a pilot project in CH4LLENGE. Th
cities for this kind of process evaluation.

We kindly ask all **members of Dresden SUMP**
gion, Scientific Advisory Board, municipal p
aim is to improve planning processes as recom
schungsgesellschaft für Straßen- und Verkehrs
kehrsbezogenen Maßnahmen" on page 5:

"Eine Evaluation ist eine Entscheidungshilfe
ses und soll insbesondere helfen, aus Fehler
Dabei geht es vorrangig um das Erkennen v
Fehlern") sowie die Optimierung neuer Maß

To this effect we would like to get to know the a
SUMP process by the help of all partners. With
planning processes to be more efficient and bet
erces. We kindly ask you for your feedback are
20 February 2015.

Your answers will be kept in confidence. The re
CH4LLENGE project in an anonym and aggreg

Many thanks for your cooperation.

Jörn Marx
Mayor of City Development

CH4LLENGE

ADDRESSING KEY CHALLENGES OF SUSTAINABLE URBAN MOBILITY PLANNING

10. **How satisfied are you with the work of in the process involved?**

process involved	unsatisfied	rather unsatisfied	rather satisfied	very satisfied	I can not answer
work oft he Round Table	❑	❑	❑	❑	❑
effectiveness of the Round Table	❑	❑	❑	❑	❑
work of the Round Tables moderator	❑	❑	❑	❑	❑
methodological advise and process com-panying of the Scientific Advisory Board	❑	❑	❑	❑	❑
work and presence of the consultants	❑	❑	❑	❑	❑
work oft he city administration	❑	❑	❑	❑	❑
work oft he project management	❑	❑	❑	❑	❑

explanations and comments:

Evaluation of the SUMP process

9

Drezdai értékelő kérdőív
Forrás: Drezda városa

4 A látókör szélesítése

Reméljük, hogy hasznos forrásnak találta ezt a kézikönyvet, amelyből jobban megismerheti a fenntartható városi mobilitástervezésben a nyomon követést és értékelést. Ha a látókörét még inkább szeretné kiszélesíteni, javasoljuk, hogy nézze meg a következő anyagokat, amelyek kiegészítik ezt a kézikönyvet, és megtalálhatók a CH4LLENGE weboldalán:

- **Kisokos füzet:** a fenntartható mobilitástervezésben a részvétel okainak és a lakosság és az érintett érdekcsoportok bekapcsolási módszereinek tömör összefoglalása
- **Online tanulmányi kurzus:** egy interaktív online kurzus, amely az érintettek és a SUMP-folyamatba való bekapcsolási lehetőségeinek biztosításáról szól
- **CH4LLENGE nemzeti profilok:** a részvételben tapasztalható politikai, jogi, társadalmi és technológiai különbségek elemzése Belgium, Horvátország, a Cseh Köztársaság, Franciaország, Németország, Magyarország, Lengyelország, Románia és az Egyesült Királyság esetében

Ha a SUMP kidolgozásában és végrehajtásában a részvételről ennél is több anyagra kíváncsi, akkor hasznos lehet, ha megtekinti a következő gyakorlatorientált forrásokat:

- **A CIVITAS ELAN eszközcsomagok** bemutatják, hogy a mobilitástervezésben hogyan lehet az érintettekkel sikeres konzultációkat megszervezni, illetve hatékony kommunikációs és marketingtevékenységet folytatni
- **A GUIDEMAPS kézikönyv** átfogó tájékoztatást ad a konzultációról és a nyilvánosság részvételéről, illetve színes képet fest a közlekedési döntéshozatalról
- **Az Internal Association for Public Participation** http://www.iap2.org/ weboldala, illetve annak szabadon hozzáférhető kiadványa, a Journal of Public Deliberation

Emellett a CH4LLENGE számos hasznos erőforrást kidolgozott a fenntartható városi mobilitástervezésre vonatkozóan, amelyeknek az a célja, hogy segítsék a mobilitástervezés szakembereit a SUMP-kidolgozás elindításában és a mobilitástervezés folyamatainak optimalizálásában.

- **SUMP-önértékelés:** ingyenes online eszköz, amelynek segítségével a tervezők felmérhetik, hogy mobilitási tervük mennyiben felel meg az Európai Bizottság SUMP-fogalmának
- **SUMP-szótár:** a fenntartható városi mobilitástervezés témáját érintő több mint 120 szakszó, kifejezés és rövidítés egyszerű meghatározása
- **CH4LLENGE tananyag:** a SUMP-pal és a négy kihívással kapcsolatos oktatás szervezésénél megtanítandó legfontosabb elemek ismertetése
- **„SUMP-alapok" online kurzus:** átfogó e-learning kurzus gyakorlati szakemberek számára a SUMP-fogalmáról és a SUMP-ciklus eljárási elemeiről
- **Wikipedia-cikk:** csatlakozzon a Wikipedia-közösséghez, és fejlessze a CH4LLENGE által közzétett SUMP-cikket

További információért csatlakozzon hozzánk: **www.sump-challenges.eu**

5 Források

A másik három CH4LLENGE kézikönyv

Gühnemann, A. (2016) SUMP Kézikönyv a nyomon követés és értékelésről: Az intézkedések hatásainak felmérése és a mobilitástervezési folyamat értékelése. Elérhető itt:
www.eltis.org és **www.sump-challenges.eu/kits**

May, A.D. (2016) SUMP Kézikönyv a közlekedési intézkedések kiválasztásához: A fenntartható városi mobilitási tervek leghatékonyabb intézkedési csomagjainak összeállítása. Elérhető itt:
www.eltis.org és **www.sump-challenges.eu/kits**

Promotion of Operational Links with Integrated Services, POLIS & West Yorkshire Combined Authority, WYCA (2016): SUMP Kézikönyv az Intézményi Együttműködésről: Partner Intézményekkel közösen végzett munka a fenntartható városi mobilitási tervezésben. Elérhető itt:
www.eltis.org és **www.sump-challenges.eu/kits**

A szövegben hivatkozott források

Adler, R. S., Rosen, B. & Silverstein, E. (1998) Emotions in Negotiation: How to Manage Fear and Anger. Negotiation Journal, 14:2, pp. 161-179.

Arnstein, S. R. (1969) A Ladder of Participation. Journal of the American Institute of Planners, Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-224.

Booth, C. & Richardson, T. (2001) Placing the Public in Integrated Transport Planning. Transport Policy. 8, pp. 141-149.

Canadian Environmental Assessment Agency, CEEA (2008) Public Participation Guide. Elérhető itt:
http://www.ceaa.gc.ca/default.asp?lang=En&n=46425CAF-1.

CEREMA (2015) Involving citizens in the SUMP process. Challenges and recent trends in French PDUs. Elérhető itt: **http://www.certu-catalogue.fr/mobility-and-transports-local-practices-sheet-n-3-involving-citizens-in-the-sump-process.html**

CH4LLENGE (2015) National country profiles. Elérhető itt: **http://www.sump-challenges.eu/content/outputs**

Eltis (2015) Member state profiles. Elérhető itt:
http://www.eltis.org/de/mobility-plans/member-state-profiles

GUIDEMAPS (2004) Successful transport decision-making - A project management and stakeholder engagement handbook. Elérhető itt: **http://www.transport-research.info/web/projects/project_details.cfm?id=5625**

International Association for Public Participation (2007) IAP2 Spectrum of Public Participation. Elérhető itt: **http://www.iap2.org**

Kahane, D.. Loptson, K., Herriman, J. & Hardy, M. (2013) Stakeholder and Citizen Roles in Public Deliberation. Journal of Public Deliberation: Vol. 9: Iss. 2, Article 2.
Elérhető itt: **http://www.publicdeliberation.net/jpd/vol9/iss2/art2**

Krause, J. (2014) Partizipation und Beteiligung bei kommunalen Verkehrsprojekten. In: Gies, J. and Hertel, M. (2014) Beteiligungsprozesse – unterschätztes Potenzial in der Verkehrsplanung. Berlin, Germany: Deutsches Institut für Urbanistik GmbH, pp. 33-48.

Leading Cities (2013) Co-creating cities. Defining co-creation as a means of citizen engagement. Elérhető itt: **https://leadingcities2014.files.wordpress.com/2014/02/co-creation-formatted-draft-6.pdf**

Lindenau & Böhler-Baedeker (2014) Citizen and Stakeholder Involvement: A Precondition for Sustainable Urban Mobility. Transportation Research Procedia, Volume 4, 2014, pp. 347–360.

National Coalition for Dialogue and Deliberation, NCDD (2009) Core principles for public engagement.
Elérhető itt: **http://ncdd.org/rc/item/3643**

Nanz, P. & M. Fritsche (2012) Handbuch Bürgerbeteiligung. Verfahren und Akteure, Chancen und Grenzen. Bonn, Germany: Bundeszentrale für politische Bildung.

Reid Howie Associates (2002) Good practice guidance. Consultation with equality groups.
Prepared for the Scottish Executive, Central Research Unit and Equality Unit. Elérhető itt:
http://www.gov.scot/resource/doc/46729/0025644.pdf

Rupprecht Consult (2014) Guidelines. Developing and Implementing a Sustainable Urban Mobility Plan.
Elérhető itt: **http://www.eltis.org/guidelines/sump-guidelines**

6 Kulcskifejezések

Fogalom	Meghatározás
Közös alkotás	A közös alkotási módszerek célja az erőmegosztás a lakosság, az érintett érdekcsoportok és a tervezésért felelős intézmények között. A civilek és az érintettek a tervezési folyamat aktív és kreatív szereplőivé válnak, a tervező pedig a levezető szerepét vállalja magára.
Közösségi csoport	Azonos helyen, például egy városrészben élő emberek csoportja vagy valamilyen konkrét közös jellemzővel rendelkező emberek csoportja, például egy vallási közösség vagy egy speciális érdekcsoport (pl. a helyi kerékpáros közösség).
Konzultáció	Konzultáció az a cselekmény vagy folyamat, amikor hivatalosan kérik egy lakos vagy egy szervezet közreműködését, illetve egy adott téma megbeszélését.
Lakosság	A város lakosai, a társadalom egyéni tagjai, akik pártatlanok a részvételi folyamatban. Közéjük tartoznak a kis- vagy nagyváros polgárai, akik számára a SUMP-ot készítik, illetve a szomszédos önkormányzatok polgárai.
Levezető	Olyan személy, aki részvételi rendezvényeket tervez, irányít és bonyolít, illetve támogatja a résztvevőket a vitában, közbelép és döntéseket hoz. A levezető végig semleges, és egyik oldalon sem foglal állást.
Nehezen megnyerhető csoport	A társadalomnak az a csoportja, amely a tervezési folyamatban általában alulreprezentált, vagy kevés lehetősége van a bekapcsolódásra. Ezekbe a csoportokba tartozhatnak az etnikai vagy nyelvi kisebbségek, a fogyatékossággal élő emberek, a fiatalok, az idősek, az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező emberek, a civil ügyekben nem érdekelt, illetve olyan emberek, akik egyszerűen úgy gondolják, hogy a részvételüknek nincs jelentősége.
Konzultációs eszköz	A részvételi folyamat megvalósításához alkalmazott eljárás. Idetartoznak a személyes módszerek (pl. fókuszcsoportok, jövőkutató műhelyek, lakossági zsűri), illetve az online eszközök (pl. vitafórumok, tömeg-feltérképezés, online szavazás). A tervezésért felelős intézményeknek az online és a személyes részvétel lehetőségét is fel kell kínálnia annak biztosítása érdekében, hogy mindenki bekapcsolódhasson.
Közvetítés	A közvetítés a viták megoldását célzó tárgyalási folyamatot jelenti. Bizonyos esetekben egy semleges személyt lehet közvetítőként alkalmazni, akinek segítségével a vitatkozó felek kölcsönösen elfogadható megoldást dolgoznak ki.
Részvételi tervezés; Részvétel	A helyenként bevonásként vagy bekapcsolásként emlegetett részvétel arra a folyamatra utal, amikor a lakosságot és az érintett érdekcsoportokat bevonják a SUMP készítésébe. A SUMP-megközelítés fő jellemzője a tervkészítés átlátható és részvételalapú módszerének alkalmazása.
Érintett	Érintett lehet egy javasolt terv vagy projekt által érintett csoport vagy szervezet, vagy valaki, aki befolyásolhatja a projektet és annak végrehajtását. Az érintettek rendszerint szervezett csoportokat képviselnek, és kollektív érdekeik vannak. A mobilitástervezésben jellemző érintettek a közlekedési szolgáltatók, a közlekedési rendőrség és a sürgősségi segélyszolgálatok, a helyi vállalkozások, kiskereskedők, közműszolgáltatók, mobilitási és környezetvédelmi NKSZ-ek.
Átláthatóság	Az átláthatóság az olyan kormányzatok, vállalatok, szervezetek és magánszemélyek jellemzője, akiknek nyilvánosak a világos adatszolgáltatási szabályaik, terveik, folyamataik és intézkedéseik. A SUMP-kidolgozásért felelős intézménynek egy olyan átlátható tervezési kultúráról kell gondoskodnia, ahol alapkövetelmény a rendszeres tájékoztatás és konzultáció.

A CH4LLENGE-ről

Az Európai Unió által társfinanszírozott „CH4LLENGE – A Fenntartható Városi Mobilitás-tervezés négy kulcsfontosságú kihívásának kezelése" (2013–2016) az európai fenntartható városi mobilitási tervezek (SUMP-ok) kidolgozása előtt álló komoly akadályokkal foglalkozott.

Részvételi tervezés	A helyi érintettek és civilek aktív bevonása a mobilitástervezési folyamatba
Együttműködés	A földrajzi, politikai, közigazgatási és tárcaközi együttműködés javítása
Intézkedés-kiválasztás	A városok politikai célkitűzéseinek megfelelő legalkalmasabb intézkedési csomagok meghatározása
Nyomon követés és értékelés	Az intézkedések hatásainak felmérése és a mobilitástervezési folyamat értékelése

A CH4LLENGE-ben kilenc európai partnerváros és 30 konzorciumon kívüli város vett részt, akik mind elkötelezettek a mobilitástervezés javítása mellett, többszínű kultúrát és környezetet képviselnek, és a fenntartható városi mobilitástervezésben érdekeltek. A CH4LLENGE városokat a szervezetek egy csoportja támogatta, amelyek széles körű tapasztalatokkal rendelkeznek a mobilitástervezésben és SUMP-okban folyó munkában.

A részvételi akadályok leküzdése, az együttműködés, az intézkedések kiválasztása, illetve a nyomon követés és értékelés érdekében a projektben részt vevő városok minden kihívás esetében elemezték saját helyi mobilitásuk helyzetét, a városi mobilitási problémák kezelésére új stratégiákat dolgoztak ki, illetve kísérleti projektekben megoldásokat teszteltek.

A CH4LLENGE eredményeit élvezheti minden város, amely már széles körű tapasztalattal rendelkezik az integrált közlekedéstervezésben, de azok a városok is, amelyek még csak most szeretnék elindítani az első SUMP-folyamatot.

CH4LLENGE csomagok

Négy CH4LLENGE csomagot fejlesztettek ki a helyi és nemzeti tervezésért felelős intézményeknél végzett CH4LLENGE oktatási tevékenységek eredményei és más nemzeti és európai SUMP-kezdeményezések, illetve a résztvevő városokban végrehajtott CH4LLENGE kísérleti rendszerek alapján. Mindegyik csomag egy-egy kihívással foglalkozik, és egy átfogó kézikönyvet, egy füzetet és egy interaktív tanulmányi kurzust tartalmaz. A kézikönyvek és füzetek angol, cseh, horvát, holland, francia, német, magyar, lengyel és román nyelven állnak rendelkezésre.

European Platform
on Sustainable Urban
Mobility Plans

www.eltis.org/mobility-plans

Funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union